

**HARTELIJK
VERBONDEN**

**7 KERKEN
WERKEN**

BUITENGEWOON JAAR
VAN DE BARMHARTIGHEID
BISDOM ANTWERPEN

IMPULSBOEKJE

PELGRIMSTOCHT

27 maart – 14 september 2016

PELGRIMSTOCHT
in het kader van het jaar van barmhartigheid
BISDOM ANTWERPEN

Dit impulsboekje is van:

COLOFON

Tekst

Bruno Aerts, Mgr. Johan Bonny, Johan Bosmans, Ruud Bartlema, Nicole Claes, Jan Cools, Christa Damen, Gert De Naegel, Marcel De Vries, Katelijne Ebinger, Maria Gerits, Sybryn Leirs, Juan Luyten, Bart Paepen, Bart Rombouts, Gert Smets, Laurens Vangeel, Daniella Van Peel, Mimi Van der Velden, Bart Verheyen, Jan Verheyen, Anke Vuurens, Beatrijs Wolters-van der Wey

Tekstredactie

Christa Damen, Ine Melis, Marie-Thérèse Swinnen, Anke Vuurens, Norbert Wauters

Foto's

Christa Damen, Paul Hermans, Paul Jans, Gert Smets

Met dank aan de projectgroep *Hartelijk verbonden, zeven kerken, zeven werken*

Vormgeving: Erik Desombere

Drukwerk: Lannoo Tielt

v.u. Wim Selderlaghs, Schoenmarkt 2, 2000 Antwerpen, maart 2016

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	5
EEN HEILIG JAAR	7
JAAR VAN BARMHARTIGHEID	9
PASSIEVE EN ACTIEVE BARMHARTIGHEID	10
TWEE KEER ZEVEN WERKEN VAN BARMHARTIGHEID	11
DEUR VAN DE BARMHARTIGHEID	14
PELGRIM WORDEN	15
BARMHARTIGHEID EN KUNST	16
HYMNE VOOR HET JAAR VAN DE BARMHARTIGHEID	20
HARTELIJK VERBONDEN, ZEVEN KERKEN, ZEVEN WERKEN	23
SINT-WALDETRUDISKERK, HERENTALS	27
SINT-GUMMARUSKERK, LIER	37
SINT-PIETERSKERK, TURNHOUT	47
ONZE-LIEVE-VROUW TEN HEMEL OPGENOMEN, KATHEDRAAL ANTWERPEN	55
SINT-DIMPNAKERK, GEEL	67
SINT-KATHARINAKERK, HOOGSTRATEN	77
SINT-JACOB DE MEERDERE KERK, ANTWERPEN	87
EXTRA ACTIVITEITEN	96

HARTELIJK VERBONDEN, 7 KERKEN, 7 WERKEN

Omdat vele goede dingen uit zeven bestaan, hebben we ook zeven werken van barmhartigheid. Je ziet ze op vele afbeeldingen: de hongerigen spijzen, de dorstigen laven, de naakten kleden, de vreemdelingen herbergen, de zieken bezoeken, de gevangenen nabij zijn en de doden begraven. Wat hebben christenen van deze zeven werken gemaakt? Veel. Zeker bij ons. Niet dat iedereen op alle zeven werken tegelijk inzette. Dat kan en hoeft ook niet. Toch waren christenen altijd wel ergens in de weer om aan de werken van barmhartigheid 'handen en voeten te geven'. Al stelden christenen soms vragen bij de inhoud van bepaalde geloofspunten, ze wisten wat hen te doen stond. Soms maakten steden, parochies of religieuze congregaties van een bepaald werk van barmhartigheid hun specialisatie. Zo ontstond in onze streek een dicht netwerk van christelijke instellingen, bewegingen of diensten waar mensen met hun nood of hun beperking terecht konden. Dat verhaal is niet af. Recht uit het Evangelie komt nog steeds de vraag om werk te maken van de 'werken van barmhartigheid'. Daaraan herinnert ons het Jubeljaar van de barmhartigheid.

Naast de meer gekende lichamelijke werken van barmhartigheid tellen we ook zeven spirituele werken van barmhartigheid: verdragen wie ons ergeren, onwetenden onderrichten, vergeven wie ons beledigen, bedroefden troosten, bidden voor levenden en doden, zondaars terechtwijzen en de twijfelaars goede raad geven. Ook deze zeven werken willen we tijdens het Heilig Jaar onder de aandacht brengen.

Wat bestaat er nog uit zeven? Het bisdom Antwerpen heeft zeven kerken die de titel dragen van een 'collegiale kerk'. Het zijn meestal eeuwenoude kerken waaraan, tot aan de Franse Revolutie, een kapittel van kanunniken verbonden was. Ze behoren tot de meest imposante religieuze gebouwen uit ons bisdom en liggen mooi verspreid over Antwerpen en de Kempen: de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal en Sint-Jacob in Antwerpen, Sint-Gummarus in Lier, Sint-Waldefrudis in Herentals, Sint-Dimpna in Geel, Sint-Pieter in Turnhout en Sint-Katharina in Hoogstraten. Deze collegiale kerken zijn als brandpunten waarrond het kerkelijke leven in het bisdom Antwerpen vorm heeft gekregen. Ze hebben daarom ook met de werken van barmhartigheid te maken, vaak heel letterlijk. Tijdens het Jubeljaar van de barmhartigheid willen we dat verhaal in herinnering roepen en vooral voortzetten. Elke collegiale kerk zal een lichamenlijk én een spiritueel werk van barmhartigheid toelichten en aanreiken.

Wil je werk maken van het Jubeljaar van de barmhartigheid? Ik nodig je graag uit om tussen 27 maart 2016 en 14 september 2016 een bezoek te brengen aan de zeven collegiale kerken van ons bisdom. Je kan ze één per één bezoeken, of meerdere na elkaar, of alle zeven in een lange pelgrimstocht. Deze verkenning kan je helpen om even stil te worden in een heilige ruimte, om Gods barmhartigheid over je te laten komen, om een werk van barmhartigheid te leren kennen en eraan mee te doen, of om zelf een nieuw werk van barmhartigheid te ontdekken. Naast de pelgrimage worden er vanuit de zeven kerken ook specifieke activiteiten aangeboden ter verdieping. Ik wens je een gezegend Jubeljaar van de Barmhartigheid!

A handwritten signature in black ink that reads '+ Johan Bonny'. The signature is written in a cursive style and is enclosed in a thin black rectangular border.

Bisschop van Antwerpen

EEN HEILIG JAAR

Paus Franciscus kondigde op 13 maart 2015 een heilig jaar af. De rooms-katholieke kerk kent dit gebruik van buitengewone jubeljaren sinds de middeleeuwen en heeft dit overgenomen van de joodse traditie. Volgens de joodse wet (Leviticus 25) moest er elke 50 jaar, na zeven keer zeven sabbatjaren, een jubeljaar worden gevierd: aan Israëlieten werden hun schulden kwijtgescholden, slaven herkregeren hun vrijheid en het land moest rusten. In de rooms-katholieke kerk werd de termijn waarop een jubeljaar werd gevierd al snel variabel: van 50 jaar werd het 33 jaar - zolang als Jezus op aarde leefde - en nu is de traditie om iedere 25 jaar een heilig jaar te vieren. Pausen mogen een extra jubeljaar afkondigen en van die mogelijkheid maakte paus Franciscus gebruik om een impuls te geven aan de daadwerkelijke getuigenis van de barmhartigheid door rooms-katholieken.

Een heilig jaar is een uitnodiging om onze verhouding met God en met onze medemensen te vernieuwen. Dit Heilig Jaar van Barmhartigheid wil een oproep zijn om te zoeken naar heling en verzoening waar relaties gebroken zijn.

Het Heilig Jaar begon op 8 december 2015, het hoogfeest van Maria-Onbevleekt-Ontvangen, en duurt tot 22 november 2016, het hoogfeest van Christus, Koning van het Heelal.

Toelichting bij het logo

De Sloveense Jezuïet en kunstenaar Marko Ivan Rupnik heeft zich voor het logo gebaseerd op het centrale Bijbelvers 'Wees barmhartig zoals jullie Vader barmhartig is.' (Lucas 6,36). Het toont Jezus Christus als een goede herder die een mens over zijn schouders draagt. Jezus raakt de verloren mens aan met zijn liefde die de kracht heeft iemands leven te veranderen. In Jezus wordt Gods barmhartigheid zichtbaar. Zijn woorden, gebaren en heel zijn persoon openbaren deze barmhartigheid. Een opvallend detail is dat het oog van Jezus en de mens samensmelten. Christus ziet met de ogen van de mens en de mens ziet met de ogen van Christus. De drie ovalen met steeds lichtere kleuren blauw symboliseren hoe Jezus mensen vanuit de duisternis wegdraagt naar een leven in het Licht.

Barmhartigheid

De Bijbel bevat talloze verhalen over de *barmhartigheid* van God, Jezus en mensen. Het woord barmhartigheid is gebaseerd op het Latijnse *misericors*. Dat is opgebouwd uit *miser*=arm, ongelukkig, beklagenswaardig en *cor*=hart. Vroeger sprak men dan ook van *armhartig*, wat betekende dat je een hart had voor de armen. Later is dit geëvolueerd naar *barmhartigheid*, waarmee ook het woord *erbarmen* ofwel *medelijden* verwant is. Als je er nu een woordenboek op naslaat, vind je verschillende betekenissen voor barmhartigheid: liefdevol medelijden, de behoefte om hulp te verlenen aan mensen die in geestelijke of lichamelijke nood verkeren, compassie, mededogen, medegevoel, ontferming, genade, goedertierenheid, goedheid, goed zijn in sociale zin, medelijden en liefdadigheid.

PASSIEVE EN ACTIEVE BARMHARTIGHEID

Roger Burggraeve werkt in het boek *Hoog tijd voor een andere God* (2015) de betekenis van barmhartigheid uit aan de hand van het verhaal van de barmhartige Samaritaan (Lucas 10, 30-36). Daarin maakt hij een onderscheid tussen *passieve* en *actieve barmhartigheid*. Hij stelt dat barmhartigheid niet begint als een edelmoedig initiatief, maar met het appel dat van elders komt. Een appel dat je raakt terwijl je er niet op zat te wachten. Een appel dat je raakt tot in je ingewanden. Deze lichamelijke geraaktheid is een passief gebeuren: je bent ergens niet goed van, zeggen we wel eens, je bent er ziek van, je ligt er wakker van. Barmhartigheid start niet bij jouw goede wil, maar bij het niet-vrijblijvend appel van diegene die lijdt en die je verantwoordelijk maakt. De ander heeft recht op aandacht, zorg en solidariteit en het is je plicht om die lijdende bij te staan. Als je dan besluit om die ander ook daadwerkelijk recht te doen, kom je in de fase van actieve barmhartigheid. Je komt in beweging naar de ander toe en doet wat gedaan moet worden.

TWEE KEER ZEVEN WERKEN VAN BARMHARTIGHEID

De zeven lichamelijke werken van barmhartigheid

De zeven werken van barmhartigheid zijn bij velen gekend. Ze zijn een concretisering van wat barmhartigheid betekent en waartoe je als gelovige bent opgeroepen. Zes van deze zeven werken werden ontleend aan Mattëus 25,35-36: 'Want ik had honger en jullie gaven mij te eten, ik had dorst en jullie gaven mij te drinken. Ik was een vreemdeling, en jullie namen mij op, ik was naakt, en jullie kleedden mij. Ik was ziek en jullie bezochten mij, ik zat gevangen en jullie kwamen naar mij toe.' Op vraag van paus Innocentius III werd in 1207, een tijd waarin de pest veel slachtoffers maakte, het zevende lichamelijke werk, de doden begraven, toegevoegd op basis van verschillende Bijbelse verwijzingen.

De zeven spirituele werken van barmhartigheid

Minder gekend is het feit dat er niet alleen zeven lichamelijke werken van barmhartigheid zijn, maar ook zeven spirituele werken van barmhartigheid. Ze richten zich niet op de lichamelijke armoede, maar op drie andere vormen van armoede: culturele, relationele en geestelijke. Ook deze werken hebben Bijbelse wortels, maar werden samengebracht door Origines en Augustinus. Er zijn verschillende formuleringen voor, maar de formulering van Roger Burggraeve heeft onze voorkeur: wie ons ergeren, verdragen; onwetenden onderrichten; wie ons beledigen, vergeven; twijfelaars goede raad geven; bedroefden troosten; bidden voor levenden en doden; zondaars terechtwijzen.

Barmhartigheid

is geen welwillende beweging van ik naar jou
vanuit mijn overvloed naar jouw tekort
vanuit mijn goedheid naar jouw onbestemdheid.

Barmhartigheid ontstaat

wanneer jij mijn veiligheid binnenbreekt
mij uit evenwicht brengt
en mij uitdaagt om een antwoord te geven.
Geen ontwijken,
geen zelfbedrog,
geen uitstel,
geen omweg.

Barmhartigheid

is mijn leven veranderen
omdat jij binnenkomt
en mij oproept te antwoorden
op jouw nood
aan gerechtigheid
aan medeleven
aan zorg
aan veiligheid
aan vergeving.

Barmhartigheid

is een goddelijke baarmoeder
waaruit nieuwe vormen van leven ontstaan.

Anne Vandenhoeck

DEUR VAN DE BARMHARTIGHEID

Het heilig Jaar van Barmhartigheid werd symbolisch geopend met het openen van de Heilige Deur in de Sint-Pietersbasiliek in Rome. Deze deur wordt na ieder heilig jaar verzegeld en dichtgemetseld. In november 2015 is na een korte ceremonie en een gebed een begin gemaakt met het weghakken van de muren rond de Heilige Deur. Daardoor werd het mogelijk om de metalen kist te openen waarin onder meer de sleutel en de deurklinken van de Heilige Deur zitten.

Op 8 december 2015 is de Heilige Deur echt geopend door met een speciale hamer het zegel te verbreken, nadat de paus de woorden van psalm 117 had uitgesproken: 'Aperite mihi portas iustitiae' (Open voor mij de poorten der gerechtigheid).

De betekenis van de Heilige Deur vinden wij bij Johannes 10, waar Jezus zegt: 'Ik ben de deur. Als iemand door Mij binnengaat, zal hij worden gered; hij zal in- en uitgaan en weide vinden.' Jezus is voor ons de deur naar het echte leven. Dit jubeljaar spreekt men

over de Deur van Barmhartigheid: al wie er doorheen gaat, zal de liefde ervaren van God, die troost, vergeving en hoop biedt.

Bijzonder is de nadrukkelijke oproep van de paus om minstens in iedere kathedraal een Deur van Barmhartigheid te voorzien. Zo zullen gelovigen over de hele wereld in de gelegenheid zijn door deze Deur te gaan. Op de foto zie je de heilige deur van de basiliek van Sint-Jan-van-Lateranen, de kathedraal van Rome. Ook in de kathedraal van Antwerpen is er een Heilige Deur.

PELGRIM WORDEN

Pelgrimeren heeft een lange geschiedenis. Al eeuwenlang bezoeken mensen heiligdommen en gaan ze samen op bedevaart. Mensen verlaten hun eigen omgeving en gaan op weg. Doel van dit pelgrimeren is zoeken naar zin, zich keren tot God. Bij bedevaarten te voet of per fiets lag vroeger het accent van een pelgrimstocht dikwijls op boetedoening door de lichamelijke inspanning. Waar mensen zich nu ook verplaatsen met de auto, de bus of het vliegtuig, is dit element vaak minder belangrijk geworden.

Voor een pelgrim is niet het aankomen belangrijk, maar het onderweg zijn. Pelgrimeren is een bijzondere ervaring, omdat je in een heel andere verhouding komt te staan met de wereld rondom je. Je raakt weer verwonderd over de natuur. Je ontmoet andere culturen en de geschiedenis krijgt een gezicht in de gebouwen en kunstwerken die je onderweg ziet. Onderweg kun je niet alles plannen en ben je afhankelijk van de steun en welwillendheid van de mensen die je ontmoet. Dit zorgt voor lessen in nederigheid.

Pelgrimeren is een zoektocht naar geloofsverdieping en biedt kansen tot spirituele ervaringen. Je beleeft ontmoetingen waarvan je niet kunt geloven dat ze zomaar toevallig zijn, je komt tot inspiratie, je wordt geraakt, je ontmoet mensen die hun geloof op een andere manier beleven en viert met hen mee, je brandt een kaars en komt tot bidden. Onderweg komt er steeds meer ruimte voor God en je keert je bewust tot Hem. Je leven na een pelgrimsreis wordt anders dan daarvoor.

BARMHARTIGHEID EN KUNST

De werken van barmhartigheid hebben in de geschiedenis vele kunstenaars geïnspireerd. In deze publicatie zie je op de cover het werk *Barmhartigheid* van kunstenaar **Anneke Bollebakker**. Centraal in het werk staat *de dorstige laven*. De overige werken worden rechts bovenaan uitgebeeld. Het kunstwerk bevat ook knipsels uit kranten en tijdschriften om daarmee de link te leggen naar de huidige tijd.

Ruud Bartlema schilderde de zeven lichamelijke werken van barmhartigheid. Je leest bij zijn schilderijen een beknopte toelichting van zijn eigen hand.

Hongerigen spijzen

Een aantal scherpe lijnen verdeelt het schilderij in tweeën. Aan de rechterkant staan de mensen die honger hebben, de mensen van het tekort. Hun situatie wordt pas verlicht, wanneer er mensen zijn die durven delen en het donker van gebrek durven binnengaan. De Christusfiguur verbindt de twee werelden. De richting van zijn blik is solidair met degenen die in nood zijn en hij kijkt met hen mee naar diegenen die het goed hebben en hoopt op hun mededogen. Het rood is de kleur van de onvoorwaardelijke liefde.

Dorstigen laven

De kleuren van dit schilderij laten iets ervaren van het gevoel van schroeien en verdorren, het dorsten naar water. De dorstigen zijn hier de hulpbehoevenden, zij dreigen te verschrompelen. Er gaat iets wezenlijks gebeuren wanneer een ander het bedreigde bestaan van mensen binnen komt. Dat moment is van een bijzondere energie. Het is verbeeld door scherpe witte lijnen en een aantal lichtende stippen. Als een soort van brandpunten verbeelden zij de kracht en positieve energie die uitgaan van het gebaar van echte bewogenheid en mededogen. De Christusgestalte houdt een lege kom vast en symboliseert Christus die zich herkent in alle vragen van wie dorst lijden.

Vreemdelingen herbergen

Het beeld, in diepe aardekleuren, laat de weg zien van de oneindige stroom vreemdelingen uit die continenten waar schaarste en honger het dagelijks leven ontwrichten. De lichtende tafel in het midden, met daarop de vier stukken brood, verbeeldt de gastvrijheid die wordt geboden. Achter de tafel zijn andere vreemdelingen die wachten op gastvrijheid. Echte gastvrijheid vormt de weerspiegeling van Gods aanwezigheid in onze wereld.

Naakten kleden

In de grauwe kleuren van het tekort aan primaire levensbehoeften toont dit schilderij twee mensen die bezig zijn om naakte gestalten van kleren te voorzien. De naakte mensen vormen een lichaam. Het lichaam van Christus kijkt zelf met intense belangstelling en liefde naar dit wonderlijke tafereel. Het is of uit zijn mond iets gehoord wordt als 'Ik zeg u, in zoverre gij dit aan een van deze Mijn minste broeders (en zusters) hebt gedaan, hebt gij het ook aan Mij gedaan'.

Zieken bezoeken

Centraal staat het bed, als de kleine ruimte die de zieke mens is overgebleven en waarin hij of zij op zichzelf wordt teruggeworpen. Die plek, die zo vaak een plaats is waar de angst zich groot maakt en waar je leven bedreigd wordt, staat hier in een veld vol bloemen. Of is het groen het boeket dat liefdevolle handen meenemen? Zieke mensen en mensen die de zieken bezoeken en verzorgen, worden beiden gedragen door deze handen.

Een weerspiegeling van de liefde van de Onnoembare, die voelbaar wil worden in de gebaren van liefde en mededogen van mensen onderling.

Gevangenen nabij zijn

Dit schilderij wil een dynamisch proces zichtbaar maken, waarin een diep gevoeld moment van mededogen met wie gevangen zitten, uitgroeit tot een daad, die uiteindelijk leidt tot de invrijheidstelling van wie waren opgesloten. Aandacht van buitenaf kan een in de gevangenis weggestopt mens daadwerkelijk weer in het licht stellen. Echte beweging brengt iets op gang en kan een nieuw perspectief aan mensen geven. Dit werk kan ons ook gevoelig maken voor de bevrijding van datgene waarin we zelf gevangen zitten.

Doden begraven

Op de voorgrond van het schilderij nemen drie mensen afscheid van een geliefde die sterft. Er zijn gebaren van liefdevolle handen die zoeken naar een laatste aanraking. De kaarsen rondom verwijzen naar de vlam als symbool van ons kwetsbaar mensenleven, maar ze laten hier ook iets zien van het eeuwig licht, het onvergankelijke deel van elk mensenleven. Achter het eerste tafereel nemen twee vrouwen afscheid en ten slotte wordt de kist naar de begraafplaats gedragen. Rechts wordt op de scheidslijn van licht en donker een vleugel zichtbaar. Een associatie met het oeroude *In Paradisum angeli te deducant* (naar het paradijs mogen engelen jou begeleiden).

HYMNE VOOR HET JAAR VAN DE BARMHARTIGHEID

muziek: Paul Inwood

tekst: Eugenio Costa

vertaling: Ignace Thevelein

Vertaling Latijnse tekst

Misericordes sicut Pater: Barmhartig zoals de Vader

in aeternum misericordia eius: eeuwig is Zijn barmhartigheid

Refrein

Mi-se-ri-cor-des si-cut Pa-ter!
Mi-se-ri-cor-des si-cut Pa-ter!

Keervers

Elke regel van de strofen wordt beantwoord met

in ae-ter-num mi-se-ri-cor-di-a e-ius.

Strofen

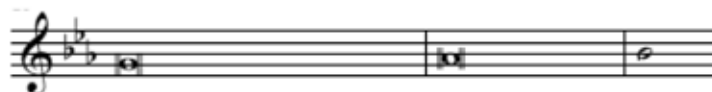
1. Breng dank aan de	Vader, want Hij is	goed
2. Breng dank aan de	Zoon, licht van de	volken
3. Bidden wij de Geest om de	zeven heilige	gaven
4. Bidden wij om vrede tot de	God van alle	vrede

1. Hij heeft de wereld ge-	schapen met	wijsheid
2. Hij houdt van ons met een	hart van	vlees
3. Bron van alle goedheid en	zachte ver-	lichting
4. De aarde wacht op het	goede nieuws van het	Koninkrijk

1. Hij leidt zijn	volk doorheen de ge-	schiedenis
2. Van Hem hebben wij ontvangen,	geven wij ook aan	Hem
3. Getroost door Hem,	geven wij anderen	troost
4. Vreugde en vergeving voor	armen en	kleinen

1. Hij vergeeft en ver-	welkomt zijn	kinderen
2. Een open hart voor al wie	honger en	dorsten
3. Liefde doet hopen en	alles ver-	dragen
4. Vernieuwd zullen worden	hemel en	aarde

HARTELIJK VERBONDEN, ZEVEN KERKEN, ZEVEN WERKEN

Kort na de aankondiging van het Heilig Jaar van Barmhartigheid ontstond het idee om niet alleen van 4 tot 8 april 2016 op diocesane bedevaart naar Rome te gaan, maar om ook de mogelijkheid te bieden om op pelgrimstocht te gaan in het eigen bisdom. Het lag voor de hand om iets te doen met de zeven lichamelijke en zeven spirituele werken van barmhartigheid, en al snel was er de wens om deze werken toe te wijzen aan zeven kerken. Laten we nu net zeven kapittelkerken hebben in ons bisdom. Van oudsher kende ons bisdom zeven kerken waaraan een college of kapittel van kanunniken verbonden was. Deze groep priesters die de eretitel *kanunnik* kregen, werd een kapittel genoemd omdat zij een kapittel ofwel hoofdstuk uit de Bijbel lazen wanneer ze samenkwamen. Vandaag heeft alleen de kathedraal nog een kapittel van kanunniken die de bisschop ondersteunen in zijn bestuurstaken. De andere zes kerken worden collegiale kerken genoemd, omdat zij wel over een kapittel beschikten, maar niet over een bisschopszetel. Zo'n collegiaal kapittel hielp bij de prediking en de bediening van de sacramenten.

Tijdens de periode tussen Pasen (27 maart 2016) en Kruisverheffing (14 september 2016) stellen deze kerken minimaal twee dagen per week hun deuren open voor pelgrims. Aan iedere kerk werd zowel een lichamelijk als een spiritueel werk van barmhartigheid toegewezen. Op de achterzijde van deze publicatie vind je een praktisch schema waarmee je in een oogopslag kunt zien welke kerken deelnemen, welke werken zij kregen toegewezen en wanneer je er terecht kunt voor een bezoek.

De zeven kerken

① Sint-Waldetrudis, Herentals; ② Sint-Gummarus Lier; ③ Sint-Pieter Turnhout; ④ Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen, kathedraal Antwerpen; ⑤ Sint-Dimpna, Geel; ⑥ Sint-Katharina, Hoogstraten; ⑦ Sint-Jacob de Meerdere, Antwerpen

In alle zeven kerken tref je een beknopte tentoonstelling aan die meer informatie geeft over de kerk en daarnaast een duiding bij het lichamelijke en spirituele werk van barmhartigheid.

Deze gids biedt aanvullende informatie over de kerk, maar ook over de bezienswaardigheden in de kerk die verwijzen naar barmhartigheid.

Tijdens het Heilig Jaar zal iedere deelnemende kerk drie activiteiten opzetten die een link hebben met de aan hen toegewezen werken. Ook deze vind je in deze gids terug.

Ten slotte klinkt er in de gids een oproep tot sociaal engagement naar aanleiding van de pelgrimage naar de verschillende kerken. Bedoeling is immers dat de pelgrimstocht je leidt in het spoor van barmhartigheid.

BIJZONDERE ACTIVITEITEN

De Preekstoel

Omdat Heilige Huisjes zich tot doel stelt om kunst en christelijk geloof bij elkaar te brengen, bestijgt al zeven jaar lang elke dinsdagavond van juli en augustus een spreker om 20 u. de preekstoel van de Sint-Waldetrudiskerk om antwoord te geven op die ene vraag: Wat betekent het voor mij als ik zeg dat ik christelijk gelovig ben?

Doorheen culturele evenementen en vanuit inspirerende culturele en spirituele bronnen wil Heilige Huisjes mensen laten kennismaken met het christelijk geloof en aanzetten tot geloofsverdieping. Wie twijfelt, krijgt in zijn zoektocht niet alleen inspiratie, bemoediging en nieuwe inzichten aangeboden van bekende en minder bekende sprekers, hij komt ook in contact met anderen die zoeken. Zo ontdek je niet alleen in de kerk, maar ook in de tuin van de pastorie dat geloven iets is wat je niet in je eentje hoeft te doen.

Dit jaar nemen negen sprekers ons mee in hun persoonlijke getuigenis waarbij ze creatief, gedurfd, nu eens spiegelend, dan weer erg actueel zijn. Elke spreker krijgt een half uur, niet meer en niet minder. Nadien ben je uitgenodigd in de tuin van de pastorie om daar samen met de spreker bij pot en pint na te praten.

Vroege gasten kunnen ook deze editie vanaf 19.30 u. genieten van de mooie klanken van het orgel van de Sint-Waldetrudiskerk.

De volledige lijst van de sprekers en de data waarop zij aan het woord komen, vind je vanaf juni terug op de website van Heilige Huisjes (www.heiligehuisjes.be).

Bijzondere viering

Op de eerste twee zaterdagen en zondagen van juni staan de vieringen in de kerken in Herentals in het teken van de barmhartigheid. De omhalingen van deze twee weekenden worden integraal overgemaakt aan De Dorpel. Door het getuigenis van betrokkenen ontdek je hoe vzw De Dorpel een pluralistische ontmoetingsplaats is waar mensen in armoede op adem kunnen

komen en een gevarieerd aanbod aan activiteiten en diensten aangeboden krijgen.

Geloofsgesprek

Als gelovigen willen we vanuit een open spiritualiteit een luisterend oor zijn om zo een positieve bijdrage te leveren aan de zoektocht die mensen in hun leven doormaken. Omdat de wijze waarop dit geschiedt leeftijdgebonden is, voorzien wij heel gerichte geloofsgesprekken onder deskundige begeleiding op de volgende dagen:

- dinsdag 5 april 2016 tussen 14 en 16 u.: op meditatieve wijze staan we stil bij de triptiek *het Laatste Oordeel en de Werken van Barmhartigheid* van Ambrosius Francken (Antwerpen, 1610). Dit werk verwijst heel scherp naar de armenzorg die in de Kempen altijd een voorname rol heeft gespeeld.

- dinsdag 5 juli 2016 tussen 14 en 16 u.: op een speelse manier maken kinderen tot 12 jaar kennis met onze geloofstraditie. Samen verkennen we een Bijbelverhaal rond de barmhartigheid.
- zondag 28 augustus 2016 van 20.30 tot 22.30 u.: kampvuurgesprek met jongeren in de tuin van de pastorie (Kerkstraat 11, Herentals). Een spreker (naam wordt later meegedeeld op de website) gaat in dialoog met onze jongeren. Centraal staan de thema's *geloof* en *barmhartigheid*.

Aanbod voor jongeren in samenwerking met Inspirelli Herentals

- woensdagen 04/05, 18/05, 29/06, 24/08, 07/09 en 14/09, van 14 tot 16 u.
Ontmoetingsmomenten rond voedsel (de hongerigen voeden) waarbij jongeren vrij in- en uitstromen .
- woensdag 01/06 en 15/06
Studeren in de kerk, af en toe onderbroken door een bezinningsmoment om de jongeren kracht, inspiratie en moed te geven.
Meer details over bijzondere activiteiten vanuit Sint-Waldetrudis kan je vinden via Kerknet.

INFORMATIE OVER DE KERK

Sint-Waldetrudis Herentals

De Sint-Waldetrudiskerk in Herentals dankt haar naam aan de Henegouwse heilige Waldetrudis (Waudru) die leefde in de zevende eeuw. Ze stichtte een vrouwenklooster op de plaats waar later de stad Bergen (Mons) ontstond. Dat klooster evolueerde later tot een kapittel van reguliere kanunnikessen uit de hoge adel. Dat kapittel bezat in Herentals een landgoed met een *altaar* (kerkje), dat logischerwijs Waldetrudis als patrones kreeg. Ook nadat hertog Hendrik I in 1209 aan Herentals vrijheidsrechten had geschonken en tot het einde van de 18de eeuw bleef het kapittel van Bergen in het bezit van bepaalde rechten, zoals het innen van cijnsen en tienden.

Van het huidige kerkgebouw, in Brabants-gotische stijl, dateren de vieringtoren en de lage dwarsbeuken nog uit de 14de eeuw. Aan de bouw van het nieuwe koor werd gewerkt van 1417 tot 1449. Het schip volgde vanaf 1453. Die gegevens uit een oud kroniekje worden grotendeels bevestigd door bouwhistorisch onderzoek.

Het kostbaarste kunstwerk in de kerk is het laatgotische retabel van Sint-Crispinus en Sint-Crispinianus. Van de meer dan zeventig schilderijen is er een aantal afkomstig van de oude gilde- en ambachtsaltaren, de meeste andere werden begin 19de eeuw

verworven uit het bezit van gesloten kloosters en kapellen. Vele ervan brengen werken van barmhartigheid in beeld. Maak de ronde vanaf de zijingang naar links met de wijzers van de klok mee.

De tweede kapel links herbergt het gebeeldhouwde **retabel** van de huidenvetters en schoenmakers met de marteling van Sint-Crispinus en -Crispinianus, door Passier Borman (Brussel, ca. 1520). In een aantal levendige taferelen zie je hoe beide geloofsverkondigers *al het leed hun door kwaadaardigen aangedaan geduldig verdragen*.

Het **epitaf van pastoor Christiaan van Tendeloo** (+ 1583) herinnert ons aan het *bidden voor de overledenen*. Achter hem prijkt het oudste panorama van Herentals.

Onwetenden onderrichten en de zondaars vermanen, doet **Franciscus Xaverius** op het schilderij achteraan links in de koorgang. Dit doek is denkelijk afkomstig van een jezuïetenhuis.

Betreed je het koor dan sta je voor het laatbarokke **hoogaltaar** (1778) dat het **visioen van Sint-Jan van Matha** uitbeeldt. Een engel die twee geketende slaven verlost, vormt de basis voor de stichting van de Orde der Trinitariërs die zich toededen op *het vrijkopen van christelijke gevangenen en slaven*. De broederschap van de H. Drievuldigheid, bedoeld ter ondersteuning van de trinitariërs, sponsorde dit altaar. Haar symboliek zie je prominent aanwezig.

Door het andere koordeurtje kom je in de zuidelijke koorgang. Boven de deur zien we een beeld van **Sint-Job**, door Nicolaas vander Veken (Mechelen, 2de helft 17de eeuw). Job was bij uitstek het symbool van *verduldigheid, ook tegenover zijn kwaadaardige omgeving*.

Het altaarschilderij op het einde van de koorgang (1782) stelt de **Vermenigvuldiging van de broden** voor, wat symbool staat voor het eerste werk van barmhartigheid, de *hongerigen voeden*.

Terugkerend zie je tegen de koorwand het gehavende doek **Jozef en Maria zoeken plaats in de herberg** (omgeving Jan Erasmus Quellinus, 2de helft 17de - begin 18de eeuw). Dat kan je ervaren als een negatieve illustratie van de *reizigers herbergen*. Hun werd immers elke gastvrijheid geweigerd!

In de schatkamer tegen de linkermuur kijk je op het paneelschilderij **Christus op de Koude Steen** van Maarten van Heemskerck (Haarlem, midden 16de eeuw), waarop tal van elementen van Jezus' lijden werden samengebracht. *De kwaadaardigen verdragen en misdrijven vergeven* vind je in elk kruisbeeld terug, maar zelden zo intens als hier.

In de dwarsbeuk bevindt zich het schilderij met **Johannes de Doper predikend in de wildernis** (Jan Cossiers, Antwerpen, 1649-1651, of Jan van Rintel, Herentals, 1671-1672). Hij onderrichtte de onwetenden en vermaande de zondaars. Hier tegenover vind je het spectaculaire drieluik terug van het **Laatste Oordeel en de Werken van Barmhartigheid** van Ambrosius Francken (Antwerpen, 1610). Hij schilderde deze triptiek voor het altaar van de H. Geesttafel die instond voor de armenzorg in onze stad.

Wanneer je verdergaat in de zuidelijke zijbeuk, kom je voor een ander werk van Ambrosius Francken: het drieluik van het bakkers-altaar. *Hongerigen voeden* staat hierin centraal met o.a. **Vermenigvuldiging der broden en vissen, Emmaüs** en de **parabel van de zaaier**.

Zondaars vermanen vind je terug in het schilderij **Jezus verwijt de farizeeën hun schijnheiligheid** van Jordaens (midden 17de eeuw).

Tegen de westmuur, naast de orgeltribune, hangt de **Bruiloft van Cana** (Jan Cossiers, 17de eeuw). Het grootse doek met vele smakelijke gerechten illustreert zowel *de dorstigen laven* als *de hungerigen voeden*.

In de noordelijke zijbeuk vind je de *hongerigen voeden* (naar lichaam en ziel) terug in het **Laatste Avondmaal** van Maarten de Vos (rond 1600).

Kijk je goed rond in deze kerk, dan vind je meer werken van barmhartigheid terug in de vele schilderijen, beelden en glasramen.

De hongerigen spijzen: vzw De Dorpel

Doorheen verschillende activiteiten (waarvan sommige nog niet volledig uitgewerkt zijn op het moment dat dit impulsboekje werd samengesteld) maak je niet alleen kennis met vzw De Dorpel, je kan deze ook financieel ondersteunen. Meer informatie over dit aanbod vind je terug via Kerknet: <https://www.kerknet.be/heilig-jaar-van-barmhartigheid-kalender-bisdom-antwerpen>

Bij vzw De Dorpel vind je een gevarieerd aanbod aan activiteiten en diensten. Zo kan je daar terecht voor een persoonlijk gesprek, een luisterend oor en een gezellige babbel. Iedereen is van harte welkom, ongeacht leeftijd of overtuiging. Vzw De Dorpel wil mensen in armoede erkennen en groeikansen bieden, onder meer langs educatieve activiteiten en projecten zoals vorming en scholing. Vzw De Dorpel werkt aan de eigenwaarde van mensen in armoede zodat ze voor zichzelf leren opkomen.

CONTACTGEGEVENS

De Dorpel, Sint-Waldetrudisstraat 37, 2200 Herentals

T 014 21 40 73

E dedorpel@edpnet.be

Heer,
onze God,
uw wereld lijdt honger.
|
Altijd wel iemands kind
blijft verstoken van de vruchten der aarde,
het werk van vele zwoegende mensenhanden.
|
Maak ons tot gebroken brood dat zich delen laat
tot een nieuwe wereld van waarachtige mensen
die elkaar nabij blijven vol liefde, waardering en erkenning.
|
Dompel ons onder in Uw goddelijke deugd van barmhartigheid
en haal ons dan op in de menselijke vreugd' van warmhartigheid.
|
Laat ons worden
zoals Hij,
Uw Zoon
en onze Heer,
Jezus, de Christus.
Amen.

PRAKTISCHE INFORMATIE

CONTACT

Kardinaal Mercierplein 8, 2500 Lier
(Kerk toegankelijk via zij-ingang zuid)

T 03 480 06 31

M 0477 477 968 Pastoor Jan Verheyen

E topasintgummaruslier@skynet.be

W www.sintgummaruskerktelie.be

EUCHARISTIEVIERINGEN

- zaterdag: 17 u. - St.-Gummaruskerk
- zondag: 11 u. - H. Kruiskerk, Kartuizers

OPENINGSTIJDEN

Bezoekuren voor de bedevaart van 27 maart tot 14 september
De kerk is alle dagen open en vrij toegankelijk. Op zaterdag
en woensdag worden pelgrims onthaald en rondgeleid, onder
voorbehoud van speciale vieringen die kunnen plaatsvinden.

- maandag: 14 - 17 u.
- dinsdag, donderdag, vrijdag: 10 - 12 u. en 14 - 17 u.
- woensdag: 10 - 12 u. en 14 - 17 u. / 15.30 u.: rondleiding
- zaterdag: 14 - 16.30 u. / 15.30 u.: rondleiding
- zaterdag: 17 u. pelgrimsgebed en eucharistieviering
- zondag en feestdag: 14 - 17 u.

BIJZONDERE ACTIVITEITEN

Rondleiding met gids: Hartelijk verbonden

WANNEER: elke woensdag en zaterdag om 15.30 u.

WAAR: afspraak aan de balie

Stap in de voetsporen van pelgrims die al eeuwen komen bidden op de plaats waar Sint-Gummarus, de patroonheilige van onze collegiale kerk, leefde als een *man van God*. Je leert Gummarus kennen terwijl hij barmhartig de dorstigen laaft en de bedroefden troost. Ontdek het zilveren reliekschrijn met de iconografie van de wonderen van Sint-Gummarus en de Sint-Gummarusband, volgens de traditie de riem die Gummarus gebruikte bij het mirakel van de boom.

Beleef hoe pelgrims zich in Lier ook steevast wendden tot de miraculeuze beelden van Onze-Lieve-Vrouw

van Scherpenheuvel en van de Bruine Lieve-Vrouw. De Lierse Zwartzusters bewaren beide Mariabeelden, maar tijdens dit Jaar van de Barmhartigheid worden ze opgesteld in onze collegiale kerk.

Wandel mee en laat je vervoeren door de *Colibranttriptiek* (1516). Dit meesterlijke drieluik toegeschreven aan Goossen van der Weyden, kleinzoon van Rogier, toont het huwelijk van Maria en Jozef en de zeven vreugden en smarten van Maria.

Ook de kopie van de *Lijkwade van Turijn* (1516) voert je 500 jaar terug in de tijd. Hoe dit bijzonder religieus object van devotie in de schatkamer van de kerk terecht kwam, verneem je tijdens de boeiende uitleg van de kerkgids.

Tentoonstelling Mirakelboek

WANNEER: dagelijks tijdens de openingsuren van de kerk

WAAR: hoogkoor

Laat je *ver-wonder-en* door het *Mirakelboek* van Laurentius Perre. Deze notaris en secretaris van het kapittel van kanunniken hield in opdracht de gezelingen en gunsten bij van 1475 tot 1494. In sierlijk handschrift noteerde hij 232 wonderbare gunsten.

Het *Mirakelboek* wordt bewaard in het kerkarchief maar wordt vanaf Pasen uitzonderlijk tentoongesteld achter glas. Naast de originelen liggen de teksten vertaald in hedendaags Nederlands, zodat je ook zonder parate kennis van het Middelnederlands deelgenoot wordt van de ervaringen van vroegere pelgrims. Je leest hoe mensen die leden aan *gesletenheid*, in de oude betekenis van *gescheurd* of *gebroken zijn*, in vroegere dagen pelgrimeerden om troost, hulp, genezing te vinden. Je ontdekt binnen de historische context van de 15de eeuw welke wonderbaarlijke gunsten de pelgrims bekwamen en deelden met de geloofsgemeenschap.

Processie van het Eerste Licht

WANNEER: vrijdag 9 september 2016, 19 u.

WAAR: afspraak op het Kardinaal Mercierplein, achter de kerk

Stap mee in de processie van het eerste licht en knoop aan bij een oude traditie. Daags voor het patroonsfeest van Sint-Gummarus trok deze processie vroeger van de kerk in Lier naar het Sint-Gummaruskapelletje bij de bron in Emblem. Om middernacht werd daar de kaars, *het eerste licht*, aangestoken,

vandaar ook de naam van deze processie. Voor de vijfde maal op rij trekken vandaag de bedevaarders naar de

Sint-Gummaruskapel in Emblem (vijf kilometer), begeleid door een muziekkapel. Voel je welkom en neem deel aan de processie op 9 september 2016. Hoe de dorstigen te laven, wordt best ervaren bij de bron.

Fietstocht Inspirelli Lier, Jongerenpastoraal

WANNEER: zaterdag 3 september 2016, 11 u.

WAAR: vertrek aan de Sint-Gummaruskerk, met eigen fiets

WIE: 12- tot 30-jarigen

Ben je tussen 12 en 30 jaar oud, fiets dan mee met leeftijdsgenoten naar de jubileumkerken in Antwerpen. Na de terugtocht ben je samen met alle fietsende pelgrims welkom in de eucharistieviering om 17 u. in de Sint-Gummaruskerk.

Gewoon doen! Nog vragen?

Ga je graag mee? Laat het weten via de jongerenpastor Kaatje De Meester via kaatje.de.meester@ijd.be

Inspirelli nodigt uit

WANNEER: woensdagen 30 maart, 27 april, 25 mei, 29 juni 2016 van 14 – 17 u.

WAAR: afspraak aan de balie in de kerk

WIE: 12- tot 30-jarigen

Deze woensdagnamiddagen kan je langslipen bij onze jongerenpastor Kaatje De Meester; zij biedt dan een spel aan rond één van de thema's horende bij deze kerk: *dorstigen laven of bedroefden troosten*.

Muziek van de troost

- Het troosten van bedroefden is altijd makkelijk gegaan via de muziek. Je kan een aantal kooroptredens bijwonen van de SAMWD (Stedelijke Academie van Muziek, Woord en Dans). Voor data kijk op Kerknet en laat je vervoeren door de muziek van de troost.
- Maria-evocatie met orgel en zang: **14 augustus 2016, 15 u.**
Organisatie: Eduard Govaerts

INFORMATIE OVER DE KERK

Sint-Gummarus, patroonheilige

Over de heilige Gummarus bestaan er weinig historische gegevens. Hij leefde in de 8ste eeuw als een vrome kluizenaar op het eilandje Nivesdunck, een kleine verhevenheid te midden van de moerassige streek waar de twee Neten samenvloeien. Gummarus had er een bidplaats opgericht en leefde er als *een man van God*. Hij werd er ook begraven. 40 jaar na zijn dood werden zijn relieken overgebracht naar een nieuw gebouwde kerk, toegewijd aan Sint-Jan de Doper.

Stilaan groeide een andere voorstelling van de heilige. Hij verbleef op jonge leeftijd aan het koninklijk hof, bekleedde er een belangrijk ambt, huwde met Grimmara en was heer van een uitgestrekt domein. Hij verrichtte wonderen: hij liet een omgehakte boom weer groeien, hij deed een bron ontspringen, hij redde een kind en genas zijn hardvochtige vrouw. De wonderen trokken erg veel pelgrims aan en de bouw van een grotere kerk werd noodzakelijk.

In 1378 werd begonnen met de bouw van de huidige Sint-Gummaruskerk in de stijl van de Brabantse gotiek. De kerk heeft een opvallende eenheid van stijl, niettegenstaande de tweehonderdjarige bouwcampagne (1378-1578).

In 1580 en 1595 sloegen de beeldenstormers toe en vernielden nagenoeg het hele kerkinterieur. De meeste huidige kunstwerken dateren daarom uit de 17de eeuw. Ook de neogotiek is vertegenwoordigd in de kerk.

Sint-Elooi- en Sint-Lucia-altaar

Het Sint-Elooi- en Sint-Lucia-altaar (1792) bevindt zich in de zuidelijke kruisbeuk en werd opgericht in opdracht van het smedenambacht. De triptiek is veel ouder dan het altaar. Ze werd in 1626 geschilderd door de Lierenaar Adriaen De Bie. Het middenpaneel stelt de prediking voor door bisschop Sint-Elooi in een kerk. De voorkanten van de geopende zijluiken zijn gewijd aan de barmhartige werken van Sint-Elooi. Links bedeeft hij gul

brood en drank aan een paar gevangenen en rechts smeekt hij om genezing voor de kreupelen. Op de achtergrond helpt hij mee de doden begraven op een galgenberg.

Altaar van de Heilige Geest

In het altaar van de Heilige Geest (1852-1854) hangt een triptiek van Otto Venius (1612). Het middenpaneel toont de uitstorting van de Heilige Geest. Op het gesloten rechterluik is dame Elisabeth van Immersele afgebeeld. Zij treedt hier niet op als schenkster. Het schilderij werd besteld en betaald door de meesters van de Tafel van de Heilige Geest, om de gedachtenis van deze grote weldoenster der armen levend te houden. De meesters van de Heilige Geest beheerden de inkomsten en de uitgaven van de Tafel van de Heilige Geest.

Hoofdaltaar

Het hoofdaltaar (1868 en 1879-1890) is neogotisch. Aan de voorkant, onderaan het altaarblok zijn in zeven nissen gepolychromeerde taferelen gebeeldhouwd. Telkens beoefent Gummarus een werk van barmhartigheid. Het grote retabel bovenaan toont acht episoden uit het leven van Sint-Gummarus.

Colibrantriptiek 1516

Het is zeldzaam dat een schilderij zich na 500 jaar nog bevindt in de kerk waarvoor het gemaakt werd. Aangenomen wordt dat Goossen van der Weyden, kleinzoon van Rogier, de triptiek schilderde in opdracht van de vooraanstaande Lierse familie Colibrant.

Centraal staat het huwelijk van Maria en Jozef. Op het linkerluik zie je de *boodschap aan Maria*, de eerste van de zeven vreugden. De andere zes vreugden zijn in grisaille uitgewerkt in de fries bovenaan doorlopend in het kerkgebouw. Op het rechterluik aanschouw je

de *opdracht van Jezus in de tempel*. De andere smarten van Maria staan in grisaille afgebeeld in de fries.

Paus Franciscus spreekt in de bul over het Jaar van de Barmhartigheid uitdrukkelijk over Maria, Moeder van Barmhartigheid. Hij mijmert: 'Moge de zachtheid van haar blik ons in dit Heilig Jaar vergezellen, opdat wij allen opnieuw de vreugde van Gods tederheid mogen ontdekken. Niemand heeft het mysterie van Gods menswording gekend zoals Maria. Heel haar leven kreeg vorm door de aanwezigheid van de mens geworden barmhartigheid.'

Hoezeer zijn deze woorden van toepassing op onze Colibrantriptiek. Laat je vervoeren door dit werk en ervaar wat paus Franciscus bedoelt.

De miraculeuze Onze-Lieve-Vrouwebeelden

Tot 1986 herbergde de Lierse Kluizekerk twee miraculeuze beelden van Onze-Lieve-Vrouw. Van het kleinste, de Onze-Lieve-Vrouw van Scherpenheuvel, wordt aangenomen dat jonkheer Richard van Graesen, ooit schepen en burgervader

van Lier, in 1604 dit beeldje liet snijden uit een blok hout van de eik waarin het authentieke beeld van Onze-Lieve-Vrouw van de basiliek van Scherpenheuvel werd gevonden. Het beeldje van Lier belandde in de Kluizekapel. In 1612 wist Richard Van Graesen de predikheren van Antwerpen te overtuigen om in Lier een klooster en college op te richten. De Kluizekapel werd verheven tot hun kerk. Van de oorsprong van de Bruine Lieve-Vrouw is weinig geweten. De donkere kleur wordt verklaard door de eeuwenoude verkleuring van het eikenhout en door het aanbrengen van dunne plakjes zilver, die door oxidatie de typisch zwartbruine kleur hebben veroorzaakt. Mogelijk dateert het beeld van rond 1500. De Bruine Lieve-Vrouw kende een grote volkstoeloop. Nadat het beeld ook werd overgebracht naar de Kluizekerk, groeide deze uit tot een Mariaal bedevaartsoord.

Na de sluiting van de Kluizekerk werden beide Mariabeelden overgebracht naar het klooster van de Zwartzusters.

Lijkwade van Turijn 1516

De Sint-Gummaruskerk bewaart een kopie van de lijkwade van Turijn. De Lierse kopie, die dateert van 1516, is de oudste en ook de enige kopie van het origineel voor het beschadigd werd door brand. Voor- en achterzijde van de gestorven Christus zijn geschilderd op een derde van de afmetingen van het origineel.

De werken van barmhartigheid in de kerk

De bedroefden troosten

Tijdens je pelgrimstocht word je uitgenodigd met andere ogen naar de droefheid van mensen uit je omgeving te kijken. Aan wie denk je tijdens je pelgrimstocht? Wie kan jij troosten? Wie hunkert naar jouw bezoek, je telefoontje? Voor wie bid je?

De dorstigen laven

Aan de symbolische bron lessen mensen ook de innerlijke dorst

naar vriendschap, vertrouwen, aanmoediging, steun. Wie verdient jouw vertrouwen? Wie dorst naar jouw waardering? In de kerk kan je een kaartje invullen en het aanbrengen bij het Mirakelboek.

Steu je onze werken van barmhartigheid? Door de aankoop van de gummaruskaars, help je De Brug in Lier een nieuw perspectief te bieden voor mensen met verdriet, voor mensen die dorstig snakken naar water dat levend maakt. Je kan een kaars kopen aan de balie.

De Brug Lier

Een kleine eeuw geleden woonde aan de Kapucijnenvest 16 te Lier een gemeenschap van contemplatieve Arme Claren (Coletienen). Sinds anderhalf decennium woont in hetzelfde klooster een gemeenschap met een gasthuisspiritualiteit.

Het *Stalleke van Betlehem* zoals de Coletienen hun besloten huis van gebed noemden, is in de laatste twintig jaar een broedplaats geworden waar gastenopvang, liturgie, cultuur, gebed en vorming hun plaats vonden, geschraagd door een woongemeenschap van Gasthuuszusters van Lier en leken, van gehuwden en ongehuwden. Gaandeweg vonden velen -bewoners en passanten- in dit huis een brug. Dat wil zeggen: een brug naar elkaar, naar een nieuw perspectief voor mensen met kleine en grote bezorgdheden, naar nieuwe vormen van liturgie vanuit de traditie, naar een nieuwe invulling van een religieus leven vanuit een eeuwenoude inspiratie.

Gebed op voorspraak van de heilige Gummarus

Barmhartige God,

Gij hebt ons mensen gegeven die ons voorgaan

en tonen hoe wij ons christen-zijn moeten beleven.

Wij danken U voor de heilige Gummarus, uw vriend,
patroon van deze kerk.

Geef ons zijn liefde, zijn zorg voor onze medemens,
voor al wie klein, zwak en gebroken is,
voor mensen die dorsten naar liefde,
voor mensen die bedroefd zijn en troost nodig hebben.

Dat wij, zoals de heilige Gummarus,
helend en lavend mensen nabij mogen zijn.

Wij bidden U dit, God van barmhartigheid,
voor tijd en eeuwigheid. Amen.

BIJZONDERE ACTIVITEITEN

Graag nodigen we je uit voor drie bijzondere activiteiten. Deze zullen plaatshebben tijdens de bedevaartperiode in en rondom de Sint-Pieterskerk.

Andere activiteiten zijn ook steeds terug te vinden op de website Kerknet.

Fototentoonstelling *Nergens beter dan thuis?*

In samenwerking met Agorakring vzw

© Brem Münster

De tentoonstelling toont foto's die niet enkel mooi, maar vooral inhoudelijk sterk zijn. Vluchtelingen vertellen aan de hand van foto's hun verhaal over hun ongewone reis naar België. Doorheen de tentoonstelling krijg je

een beter zicht op de wijze waarop de opvang voor asielzoekers geregeld wordt in België.

Light a candle, in samenwerking met Inspirelli Turnhout - Oud-Turnhout

We willen stilstaan bij degenen die we verloren hebben, specifiek al de vreemdelingen die de herberg niet bereikten. We doen dat door met z'n allen een kaarsje aan te steken en licht te brengen als teken van herinnering en blijvende verbondenheid. Op die manier zorgen we zelf voor een lichtpuntje van hoop, in een wereld die soms koud en donker lijkt.

Deze activiteit vindt plaats buiten aan de kerk, ter hoogte van de hoofdingang.

In oktober, de periode rond Allerheiligen en Allerzielen, herhalen we deze activiteit opnieuw voor onze overledenen.

WANNEER: zaterdag 2 april om 19 u.

zaterdag 29 oktober om 19 u.

'Vandaag moet ik in jouw huis verblijven' (Lucas 19, 5)

Een Bijbels gebedstraject rond de vluchtelingencrisis

Door de vluchtelingencrisis worden mensen geraakt tot in het diepste van hun wezen, zowel de vluchtelingen als de mensen die hen onthalen. Dit gebedstraject, ontwikkeld door de jezuiten, wil kracht en inspiratie bieden aan mensen en gemeenschappen die zich aangesproken weten door dit drama.

Zeven avonden gaan we samen in een kleine groep op weg.

Door middel van Bijbelverzen en muziek (vaak gezongen door vluchtelingen) gaan we in op verschillende aspecten van het op de vlucht zijn en het verlenen van gastvrijheid

WANNEER: maandag 25 april, 9 en 30 mei, 13 en 27 juni, 5 en 12 september van 19.30 – 21 u.

BEGELEIDING: Hilde Van Linden

WAAR: Weekkapel Sint-Pieterskerk

Inschrijven is niet noodzakelijk.

Je kan dit gebedstraject ook individueel beluisteren en beleven. De podcasts vind je op biddenonderweg.org/vluchtelingen. Je kan ze ook downloaden op je smartphone of tablet via de app van Bidden onderweg (IOS en Android).

INFORMATIE OVER DE KERK

Onze kerk staat bekend onder de naam Sint-Pieterskerk; niettemin is de officiële benaming *Decanale kerk Sint-Pieter en Sint-Barbara*.

De kerk stamt vermoedelijk uit de periode dat Turnhout ontstaan is (twaalfde eeuw). Uit die tijd is alleen het onderste deel van de westelijke toren bewaard gebleven. Zowat tweehonderd jaar later, in 1398, stichtte hertogin Maria van Gelder een kapittel met 12 kanunniken. In de 15de eeuw werd de toren verhoogd en tijdens periode 1466 - 1485 onderging de kerk zeer opmerkelijke veranderingen: er werd een nieuw priesterkoor met kooromgengang en straalkapellen gebouwd, evenals een nieuwe kruisbeuk.

Doordat de kerk zeer oud is en in de loop der eeuwen meermaals het voorwerp uitmaakte van verbouwingen, is er geen stijleenheid

in de strikte zin van het woord. Bij de aanpassingen werd telkens de op dat ogenblik gangbare stijl toegepast. Best kan je de kerk binnengaan via de hoofdingang. Deze is gelegen tegenover het stadhuis. Als je binnenkomt, zal je zowel links als rechts een kleine kapel terugvinden.

Aan de linkerkant betreft het de weekkapel (voorheen de doopkapel) en rechts de kapel der gesneuvelden. Hier staan op de zuidelijke muur de namen van oorlogsslachtoffers vermeld.

Wat je onmiddellijk zal opvallen, is de preekstoel die een centrale plaats heeft in de kerk. De preekstoel is van de hand van de plaatselijke kunstenaar Peeters. Hij inspireerde zich in 1862 op de preekstoel van de Sint-Andrieskerk in Antwerpen.

Zoals je kan zien, zijn de linker- en rechterzijbeuk redelijk smal in vergelijking met de brede middenbeuk. De kruisbeuk is opmerkelijk hoog gebouwd, waardoor er in elk uiteinde ruimte is voor een imposant glas-in-loodraam, gemaakt door Charles Lévêque. Je vindt onder het glasraam meer uitleg hierover. Wandel ook zeker de kooromgeving rond waarin zes kapellen en een sacristie aansluiten.

Blijf bij je wandeling door de kerk ook even stilstaan bij het hoogkoor. De oprichting van het kapittel in 1398 had tot gevolg dat de omvang van het priesterkoor diende te worden aangepast in verhouding tot het toegenomen aantal geestelijken. Bijgevolg bouwde Walter Pompe (1703-1777) een uitermate groot barokaltaar, met twee niveaus. Het werd op 27 oktober 1740 afgewerkt. Op het onderste niveau is Sint-Petrus afgebeeld, staande tegenover de Christusfiguur. Op het hoger niveau zie je de tweede patroonheilige van de kerk, met name Sint-Barbara, met haar attributen (een toren en een zwaard), te midden van engelen. Links van het altaar, onder de zuilen, zie je een buste van de kerkleraren Sint-Hiëronymus en Sint-Ambrosius; aan de rechterkant Sint-Gregorius en Sint-Augustinus.

In het koor staat aan weerskanten een indrukwekkende kanunnikenbank. Dit meubilair werd omstreeks 1785 aangekocht en is afkomstig van de voormalige priorij van Corsendonk.

Belangrijke bezienswaardigheden in het kader van de werken van barmhartigheid

Beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Troost

Je vindt dit beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Troost in de eerste straalkapel links vanaf het altaar. Dit beeld is afkomstig uit de Theobalduskapel. Bij haar kwamen de Turnhoutenaren vooral troost en verlichting zoeken in tijden van oorlog.

De kapel van de gesneuvelden

Je vindt deze kapel rechts als je binnenkomt via de hoofdingang. In deze kapel vind je het beeld van de Heilige Anna en Onze-Lieve-Vrouw en kindje Jezus terug. Deze zijn uitgevoerd in albast (17de eeuw). Het barok altaar is werk van W. Pompe.

Uitnodiging voor bijzondere activiteiten en steun voor nieuwkomers

Beste pelgrim, hopelijk heb je genoten van je bezoek aan onze kerk. We hopen dat je door de tentoonstelling een duidelijker beeld hebt gekregen op de vluchtelingenproblematiek. In deze tijd kan een goed zicht op de vluchtelingen crisis bijdragen aan een genuanceerd gesprek hierover en we hopen dan ook dat je op de plaats waar je woont en leeft dit gesprek aangaat. Met zo'n gesprek kan je anderen onderrichten, wat nauw aansluit bij het ons toegewezen spirituele werk.

Onze andere activiteiten willen je persoonlijk engagement aanwakken, letterlijk en figuurlijk. Misschien mogen we je op één daarvan ontmoeten?

Als geloofskern willen wij dit persoonlijk engagement concreet

maken door het project *mama leert* te steunen. We zullen hiervoor verschillende geldacties organiseren.

Het project richt zich op vrouwen en hun kinderen die nieuw in België aankomen. Op andere plaatsen in Vlaanderen is *mama leert* al volledig operationeel. In Turnhout bevindt het zich in de opstartfase. Dit project gaat uit van het Centrum voor Basiseducatie, Kind en Gezin en de Stad Turnhout.

De voornaamste effecten die men wil bereiken met dit project zijn:

- De vrouwen genieten van de ontmoeting met andere vrouwen en bouwen een netwerk op.
- De band moeder-kind wordt versterkt.
- Kinderen krijgen meer speel- en leerkansen en worden gestimuleerd in hun taalontwikkeling.
- Moeders en kinderen wennen aan een opvangsituatie.
- De vrouwen leren snel het Nederlands dat ze direct kunnen gebruiken.
- De vrouwen krijgen meer zelfvertrouwen.
- De vrouwen worden zelfstandiger in hun contacten buitenshuis.

Noem mij geen vreemdeling

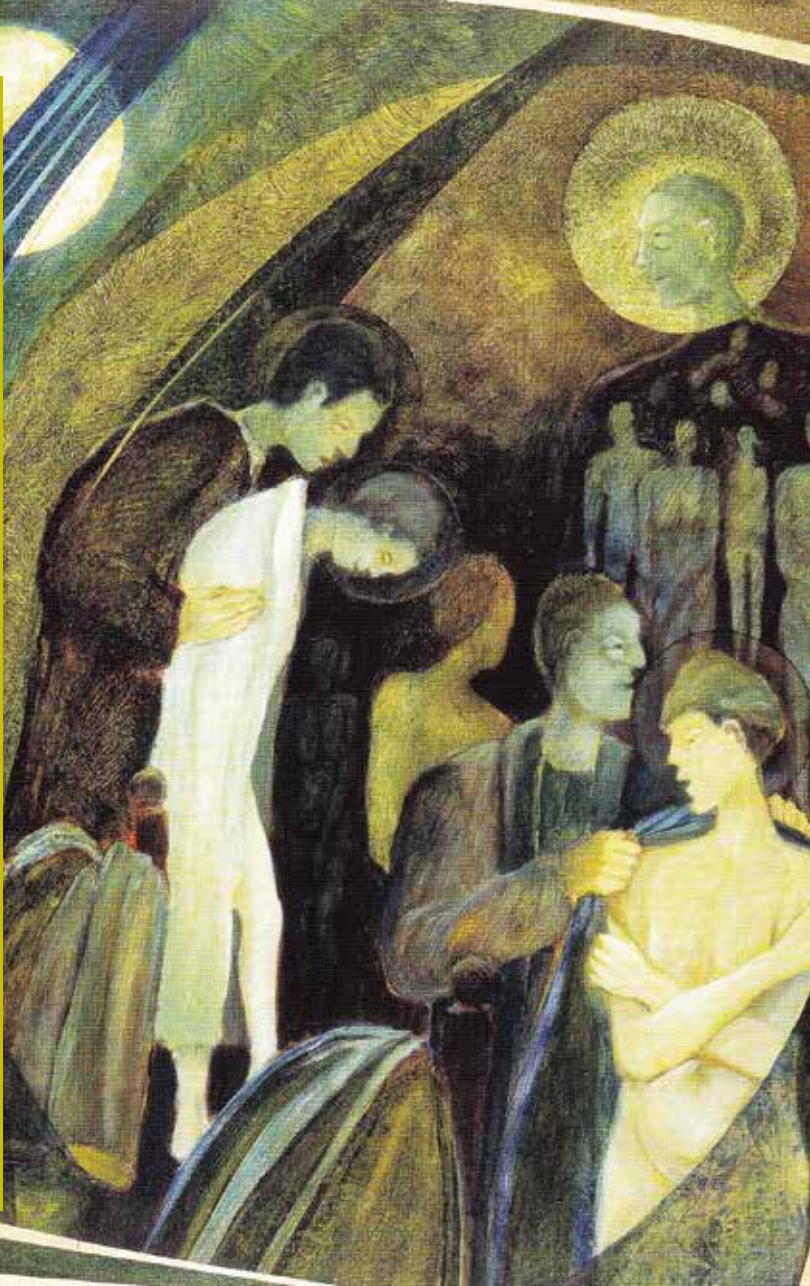
Noem mij geen vreemdeling:
mijn woorden klinken vreemd,
maar mijn gevoelens zijn dezelfde als die van jou.

Noem mij geen vreemdeling:
ik wil mensen dicht bij me,
omdat het zo koud is en kil, diep in mijn hart.

Noem mij geen vreemdeling:
de grond waarop wij lopen is dezelfde,
maar niet het *beloofde land* dat ik had verwacht.

Noem mij geen vreemdeling:
grenzen zijn mensenwerk,
scheidingsmuren bouwen wij zelf en isoleren ook jou.

Noem mij geen vreemdeling:
ik zoek, zoals jij, vrede en recht in naam van God,
zo is er maar één ...

PRAKTISCHE INFORMATIE

INFO KATHEDRAAL

Handschoenmarkt 11, 2000 Antwerpen

T 03 213 99 51

E info@dekathedraal.be

W www.dekathedraal.be

OPENINGSUREN

- maandag - vrijdag: 10 - 17 u.
- zaterdag: 10 - 15 u.
- zon- en feestdagen: 13 - 17 u.

Toegang gratis voor mensen uit de provincie Antwerpen en op vertoon van het impulsboekje.

VIERINGEN

- maandag - vrijdag: 16 u. aan het altaar van Sint-Antonius (ingang Torfbrug, noordzijde)
- zaterdag: 16 u. en 17 u.
- zon- en feestdagen: 9 u., 10.30 u., 12 u.; 17 u. vespersdienst

PONTIFICALE DIENSTEN

Op hoogdagen gaat de bisschop van Antwerpen voor in de hoogmis van 10.30 u., in concelebratie met de kanunniken van het kapittel.

INFO HEILIGE DEUR

Ingang noordzijde: Torfbrug, Antwerpen

E parochie@dekathedraal.be

BEZOEKUREN VOOR DE BEDEVAART

Dagelijks van 14 december 2015 tot 12 november 2016: 14 - 16 u.

VIERINGEN IN HET KADER VAN DE BEDEVAART

- maandag - vrijdag: 16 u. aan het altaar van Sint-Antonius
- zaterdag: 16 u. aan het hoofdaltaar
- zondag: 17 u. vespers

BIJZONDERE ACTIVITEITEN

De Heilige Deur

Tot 12 november 2016 is de noordpoort van de kathedraal een Heilige Deur van Barmhartigheid. Ze wil een beeld zijn van Jezus zelf die zegt: 'Ik ben de deur, wie door Mij binnenkomt, zal gered worden.' (Johannes 10,9). Elke dag is deze deur geopend voor pelgrims. Binnen heb je de mogelijkheid om in stilte te bidden in de Sint-Antoniuskapel of een kaarsje aan te steken bij de heilige Franciscus. Dagelijks is er ook biechtgelegenheid. In de bul waarmee hij het heilig jaar afkondigt, roept de paus op om het sacrament van de verzoening te ontvangen. Dit sacrament is in onze contreien in de vergetelheid geraakt. Nochtans is de bevrijdende kracht ervan immens. Waar vind je in onze samenleving op een gelijkaardige manier vergeving en de kans op verzoening?

Naast de Sint-Antoniuskapel bevinden zich twee kranskapellen die ook verbonden zijn met het thema van de barmhartigheid. De eerste kapel is die van het heilig Hart van Maria. *Sancta Maria Refugium Peccatorum Ora Pro Nobis staat onder haar afbeelding: Heilige Maria, toevlucht van de zondaars, bid voor ons.* Het is een kapel voor mensen die zich bewust zijn van hun zondigheid en die zich tot Maria wenden om haar gebed. Je kan een kaartje meenemen waarop een Bijbelse toezegging van barmhartigheid

staat. Er zijn ook Bijbels beschikbaar om je onder te dompelen in het Woord van God. Merk trouwens op dat de heiligen op de luiken van het retabel allemaal mensen zijn van wie bekend is dat ze in hun leven zwaar gezondigd hebben. Er staat zelfs een moordenaar tussen. Het is voor niemand te laat om zich te bekeren.

De tweede kapel is opgedragen aan Sint-Vincentius a Paulo. Als priester en inspirator van verscheidene religieuze congregaties is hij vooral bekend om zijn zorg voor armen en behoeftigen. Vincentius staat zevenmaal afgebeeld in het retabel. Telkens doet hij een fysiek werk van barmhartigheid. Centraal kleedt hij de naakten. Startend met het tafereel rechts vanboven herken je achtereenvolgens in wijzerzin: zieken bezoeken, vreemdelingen herbergen, dorstigen laven, hongerigen spijzen, doden begraven en gevangenen bezoeken. Het kaartje dat je op dit altaar kan meenemen, nodigt je uit om zelf een daad van barmhartigheid te stellen.

Barmhartigheidswandeling in de kathedraal

Elke tweede zondag van de maand bieden we een speciale gegendste wandeling door de kathedraal aan. De focus van de wandeling ligt op de manier waarop barmhartigheid zichtbaar wordt in het kunstpatrimonium. Je ontdekt onder andere hoe biechtstoelen een verhaal kunnen vertellen en wat de tenhemelopneming van Maria met barmhartigheid te maken heeft.

De wandeling start om 14.30 u. en eindigt met de vespers om 17 u. Inschrijven is nodig: info@dekathedraal.be.

BEZIENSWAARDIGHEDEN IN DE KERK

De naakten kleden

De zuidwestelijke kapel van de kathedraal, waar nu de shop is, bood tot in de achttiende eeuw onderdak aan de voorloper van het OCMW. Daar was namelijk de kapel van de aalmoezeniers. Uit de allerrijkste Antwerpenaars werden er elk jaar twee door het stadsbestuur aangesteld om de armenzorg in de stad te organiseren. Ze ontvingen geen loon en tasten vaak in hun eigen zak om concrete noden te lenigen. Het glasraam aan de zuidzijde toont welgestelde weldoeners die dat jaar in functie waren. De armenzorg vertaalde zich in noodhulp via de parochiale *Tafel der armen* waar mensen onder meer brood kregen. Maar er was ook structurele hulp. Zo werden wezen ondergebracht in het *Knechtjeshuis* of het *Maagdenhuis* waar ze een opleiding ontvingen.

Rond 1517 bestelden de aalmoezeniers een altaarstuk bij de Brusselse schilder Barend van Orley: *Het Laatste Oordeel met de werken van barmhartigheid*. De zeven werken staan uitgebeeld binnen het kader van de wederkomst van Christus, aan het einde der tijden. Het bovenste gedeelte van het schilderij toont de hemelse context. Engelen omgeven de levende Christus en verheerlijken

het kruis waardoor de redding mogelijk is. Links en rechts zetelen Maria en de apostelen met Paulus op de wolken. Het onderste deel van de afbeelding toont het aardse effect van de wederkomst. De doden staan op om geoordeeld te worden. Centraal onder de engel Michaël zie je een weegschaal. Weegt het goede door, dan leidt de weg naar het heerlijke licht, aan de rechterzijde van Christus. Weegt het goede niet door, dan ga je de afgrond van het duister tegemoet, aan zijn linkerzijde.

De zijpanelen geven aan op welke basis de afweging gemaakt wordt. De werken van barmhartigheid geven de doorslag. Links zie je hoe dorstigen te drinken krijgen, hongerigen brood ontvangen en vreemdelingen onderdak vinden. Rechts worden naakten gekleed, ontvangen zieken bezoek en gaat de deur van de gevangenis open. Het schilderij herinnert de aalmoezeniers aan hun taak en aan de relevantie ervan: hun eigen zielenheil is ervan afhankelijk. Het zevende werk, het begraven van de doden, staat centraal op het middelste luik.

Het kleden van de naakten heeft een opvallende plaats op dit kunstwerk. Het is afgebeeld onderaan het rechterpaneel op de voorgrond. Twee aalmoezeniers geven kledij aan noodlijdende mannen. Merk op hoe niet alleen hun kleren beschadigd zijn. Ze zijn zelf gekwetst. De kleren die op de steen klaarliggen, zijn niet alleen bedoeld om de naaktheid te bedekken, ze willen waardigheid geven aan de menselijke persoon. Over de kledij van de misvormde man op de voorgrond is veel geschreven. Hij draagt immers een onbeschadigde rode mantel van kostbaar zilverbrokaat. Is dit een aanduiding dat het noodlot iedereen kan treffen, arm of rijk?

De zondaars terechtwijzen

Johannes de Doper speelt in de evangeliën de rol van de voorloper, hij kondigt de komst van de Messias aan. Dit doet hij met de kracht van het woord: 'Hij ging overal in de Jordaanstreek een doop van bekering verkondigen tot vergeving van zonden.' (Lucas 3,3). Zijn boodschap is erop gericht de mensen bewust te maken van de noodzaak tot bekering. Om gered te worden, is een nieuwe levensrichting nodig. Je moet het ene loslaten en je verbinden met iets anders.

De Doper is er niet op uit om mensen te oordelen. Hij is instrument van bekering en wil zijn tijdgenoten behoeden van de ondergang om te delen in de heerlijkheid van Gods belofte.

Voor het schrijnwerkersambacht schildert Hendrik van Balen in 1622 een altaarstuk dat Johannes de Doper centraal stelt. Op het linkerpaneel is Johannes pas geboren. Maria, herkenbaar door de combinatie van blauwe en rode kleren, houdt hem boven een

bekken met water om hem te wassen. Zij was naar het bergland gereisd om haar nicht Elisabeth bij te staan.

Terwijl Elisabeth links op het paneel, nauwelijks zichtbaar, uitrust na de bevalling, draagt Maria zorg voor de boreling. Het middenpaneel toont Johannes in volle actie terwijl hij de boodschap verkondigt aan een grote groep mensen met uiteenlopende achtergronden. Volwassenen en kinderen, mannen en vrouwen, gewone mensen en chique heren, soldaten en een joodse farizeeër, ze worden gegrepen door de prediking van de Doper. Lucas vertelt dat Johannes aan de soldaten zegt dat ze niet mogen plunderen en aan de tollenaars dat ze de mensen niet mogen afzetten. Aan alle mensen zegt hij: 'Wie twee stel kleren heeft, moet delen met iemand die niets heeft.' (Lucas 3,11). Als het *Laatste Oordeel* van Barend van Orley je nog niet heeft overtuigd tot de barmhartigheid om de naakten te kleden, kan van Balens Johannes het misschien doen. Zouden de dames met de chique kleren vooraan op het schilderij ook luisteren?

Het rechterpaneel verbeeldt een specifiek voorbeeld van zijn prediking. Johannes wijst Herodes terecht (Matteüs 14,1-12).

Het zou eenvoudiger geweest zijn om Herodes gerust te laten, maar hij kan niet zwijgen als Herodes de wet aan zijn laars lapt door de vrouw van zijn broer te *stelen*. Het zal hem zijn leven kosten ...

Wat is er te zien en te doen in het kader van de naakten kleden en de zondaars terechtwijzen?

De naakten kleden

We tonen een filmpje, gemaakt door de Noorse tak van de internationale hulporganisatie SOS Kinderdorpen. 'Wat doe jij als je een kind ziet dat het ijskoud heeft?', vraagt het eerste tekstbeeld in het Noors. Wat je vervolgens ziet, is een opname met verborgen camera ergens in een Noorse stad. De conversaties zijn in het Noors. We hebben ze niet ondertiteld. We gaan er van uit dat je perfect verstaat wat er gebeurt. Het derde tekstbeeld maakt ons van toeschouwers tot betrokkenen. 'Ben jij iemand die handelt als je iemand ziet die hulp nodig heeft?' 'Zou jij je jas aan Johannes geven?', luidt de titel van het filmpje.

In de stad Antwerpen zijn er verbijsterend veel mensen die een acute nood hebben aan nieuwe kledij, maar niet de middelen hebben om die te kopen. Er is grote vraag naar nieuwe sokken, ondergoed en T-shirts. In het portaal van de kathedraal kan je kledij kopen voor mensen in nood. Met je financiële bijdrage maak je het mogelijk voor de kathedraal om deze kledingstukken aan te schaffen. Wij bezorgen ze dan aan bevriende organisaties die de zorg voor arme mensen in ons bisdom opnemen.

De zondaars terechtwijzen

Tijdens de dagelijkse mis in Santa Marta preekt paus Franciscus uit het hart en spreekt de gelovigen rechtstreeks aan. Soms heeft hij dan iets van Johannes de Doper. Hij durft te benoemen wat hedendaagse mensen verwijderd van het evangelie en legt de vinger op de wonde van onze samenleving. Met zijn zachte stem zegt hij soms scherpe dingen die we liever niet horen. Een profeet die zondigende broeders terechtwijst. In het filmpje dat getoond wordt is de gelijkenis tussen de opgestoken hand van de paus en de hand van Johannes op het schilderij van Hendrik van Balen treffend. Je ziet en hoort een stuk van zijn preek bij de volgende tekst uit de Schrift:

Zij die zich willen verrijken, komen in verleiding en raken verstrikt in allerlei dwaze en kwalijke begeerten, die een mens in verderf

en ondergang storten. Want de wortel van alle kwaad is geldzucht. Door zich daaraan over te geven zijn sommigen al van het geloof afgedwaald, en hebben zij zich gemarteld met kwellingen zonder tal. U echter, man van God, moet hier ver van blijven. Streef naar gerechtigheid, vroomheid, geloof, liefde, volharding, zachtmoedigheid. Vecht voor de goede zaak van het geloof, grijp het eeuwig leven, waartoe u geroepen bent en waarover u de goede belijdenis hebt afgelegd, ten overstaan van vele getuigen. (1 Timotheüs 6,9-12)

In zijn preek versterkt de paus het woord van de apostel Paulus. Wie de zondaars terechtwijst, doet dit niet vanuit zijn eigen kader van normen en waarden. Hij plaatst zich binnen het kader van God. Dit houdt in dat hij eerst zelf luistert en kritisch naar zijn leven kijkt. Voor alle geestelijke werken van barmhartigheid geldt dat iedere mens tegelijkertijd schenker en ontvanger kan zijn. Meer nog, zij zijn aan elkaar gelinkt. Enkel wie zich durft te laten bevragen, mag een ander in vraag stellen. Enkel wie openstaat voor een broederlijke vermaning, mag zijn broer of zus vermanen. Enkel wie een profetische terechtwijzing toelaat, mag andere zondaars terechtwijzen.

In het Jaar van de Barmhartigheid zijn we geroepen om deze weg te gaan. In de hoop dat we uiteindelijk zelf een profeet worden zoals Johannes de Doper en paus Franciscus. Wie zie jij zo graag dat jij hem of haar durft aanspreken op gemaakte levenskeuzes?

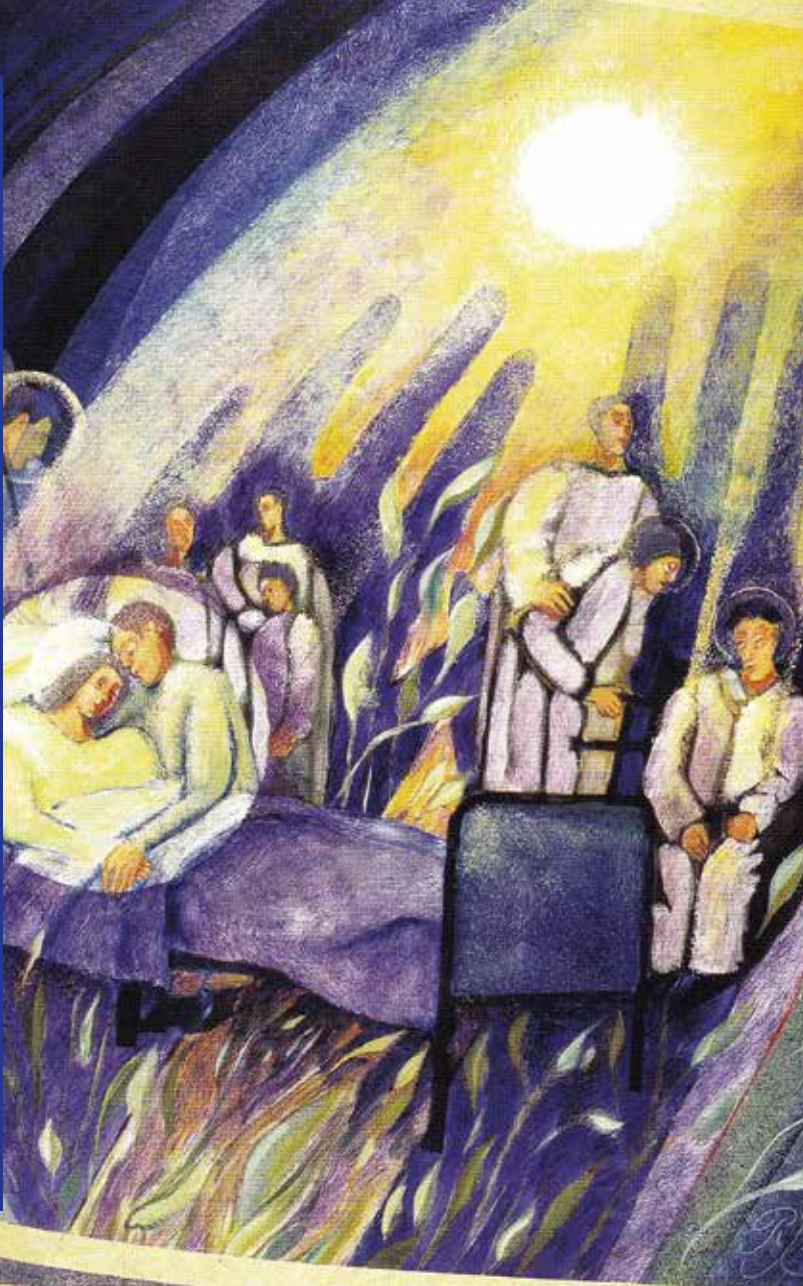

MEET LIKE THE FATHER

MEET LIKE THE FATHER

MEET LIKE THE FATHER

PRAKTISCHE INFORMATIE

CONTACTGEGEVENS

Sint-Dimpnaplein, 2440 Geel

Parochiesecretariaat: St.-Dimpnakerk, Rijn 1, 2440 Geel

Parochiale info: Maria Gerits, Leschot 32, 2440 Geel

T 014 58 40 92

E sintdimpna@gmail.com

OPENINGSTIJDEN

dinsdag, donderdag, vrijdag, zaterdag en zondag: 14 - 17 u.

Bedevaardersonthaal op dinsdag en zondag van 14 tot 17 u. met afsluitende viering om 16.30 u.

Uitzonderlijk gesloten op 17, 23 en 24 april en 12 juni omwille van andere activiteiten.

EUCHARISTIEVIERINGEN

- zondag om 9.30 u.

- maandag, dinsdag, woensdag en donderdag, telkens om 19 u.

OOK INTERESSANT

Voor algemene informatie: Dienst Toerisme, Markt 1, 2440 Geel,

T 014 56 63 99

E toerisme@geel.be

Wie de Sint-Dimpnakerk bezoekt, kan het Geelse verhaal aanvullen met een bezoek aan het Gasthuismuseum van woensdag t.e.m. zondag van 13 tot 17 u. Op maandag, dinsdag en in de voormiddag zijn groepsbezoeken op afspraak mogelijk.

Onze Sint-Amandskerk op de Markt is te bezoeken op dinsdag, woensdag, vrijdag, zaterdag en zondag van 14 tot 17 u.

Ook het OPZ (Openbaar Psychiatrisch Ziekenhuis) heeft een eigen bezoekerscentrum Pas-sage (Pas 200, 2440 Geel). Bezoek is alleen mogelijk onder leiding van een gids (€ 30 per gids voor maximum 15 personen) van maandag tot en met vrijdag tussen 10 en 17 u., uitgezonderd op wettelijke feestdagen. Duur: ± 1,5 uur. Vooraf reserveren is vereist (014 57 92 45 of bert.boeckx@opzgeel.be).

Bedevaart naar Dimpna in het Jaar van de Barmhartigheid

Vanaf Pasen tot het feest van de Kruisverheffing (14 september) willen wij pelgrims in het kader van het Jaar van Barmhartigheid elke dinsdag en zondag speciaal ontvangen. Wij willen dan iedereen uitnodigen tot gebed, inkeer en de zorg voor zieken en zondaars. In de kerk staan tentoonstellingspanelen opgesteld rond de werken van barmhartigheid. Tijdens deze dagen is ook een aparte bedevaartkaars te koop, die je kan schenken wanneer je een zieke bezoekt. Om 16.30 u. willen wij met de aanwezigen de bedevaart afsluiten met een viering met handoplegging en ziekenzalving. Moge dit een hartelijk einde zijn van een aangenaam bezoek.

Van april tot eind oktober is onze kerk steeds algemeen te bezoeken op dinsdag, donderdag, vrijdag, zaterdag en zondag tussen 14 en 17 u.

Onze kerkwachters willen iedere bezoeker vriendelijk ontvangen en op weg zetten om rustig het interieur te ondergaan en op eigen initiatief stil te staan bij historische en artistieke hoogstandjes, die zo maar te vinden zijn. Een bezoekersgidsje is bij hen te koop, alsook een gebedsprentje van Sint-Dimpna en een bedevaartmedaille.

BIJZONDERE ACTIVITEITEN

Viering rond handoplegging en ziekenzalving

Wekelijks op dinsdag en zondag om 16.30 u. houden wij een viering rond handoplegging en ziekenzalving voor wie ziek is, of door het leven gekwetst. Op 17 en 24 april, 15 mei en 12 juni kan de viering niet plaatsvinden omwille van concerten.

Op ziekenbezoek met onze bedevaartkaars

Op de bedevaartdagen bieden wij een speciale kaars aan, vergezeld van twee gebeden, om op bezoek te gaan bij een zieke of iemand die het moeilijk heeft. Je draagt de boodschap van het jaar en de werken van barmhartigheid ermee uit, je bidt samen voor eigen intenties en steunt ermee het goede doel.

15 mei is Sint-Dimpnadag

Op zondag 15 mei (Pinksterdag) houden wij onze jaarlijkse Dimpnaviering. Om 14 u. is er een hoogmis met alle Geelse pastores. Deze viering staat dit jaar speciaal in het teken van verzoening, heling en barmhartigheid. Aansluitend zijn er rondleidingen met een gids in de kerk.

INFORMATIE OVER DE KERK

De collegiale kerk van de Heilige Dimpna in Geel

Als je binnenkomt in de Sint-Dimpnakerk is de eerste indruk die je krijgt er één van sereniteit, hier kom je echt om te bidden, om stil te zijn, om tot rust te komen. De kerk is een gotische kerk die opvalt door de verticaliteit, de hoge spitsbogen, de prachtige glasramen en het licht. De Sint-Dimpnakerk is van oudsher een bedevaartkerk voor psychiatrische patiënten. Geesteszieken kwamen naar Geel om genezing te vragen bij Sint-Dimpna. Geel heeft daardoor ook de naam *de barmhartige stede* gekregen en is altijd een plaats geweest waar zieken welkom waren en opgevangen werden.

Om de oorsprong hiervan te kennen is het nodig dat je de legende van Sint-Dimpna kent. *Sint-Dimpna werd op het einde van de zesde eeuw in Ierland geboren als dochter van een heidense koning en een christelijke koningin. Deze vrome moeder wijdde al haar zorgen aan de opvoeding van haar geliefde dochter. Helaas stierf de moeder toen Dimpna nog een opgroeiend meisje was. De koning,*

haar vader, zocht een nieuwe vrouw die het evenbeeld moest zijn van zijn overleden echtgenote. Daarom wilde hij trouwen met zijn eigen dochter Dimpna. Om haar onschuld en zuiverheid te bewaren, vluchtte de dochter weg over zee, samen met de priester Gerebernus, haar raadsman en beschermer. Ze belandden in Geel en vonden een schuilplaats in Zammel, een Geels gehucht. De Ierse koning achtervolgde haar echter en vond zijn dochter terug in Geel. Opnieuw deed hij een huwelijksaanzoek. Ook nu weigerde Dimpna en in een vlaag van waanzin gaf de koning de opdracht om Gerebernus te doden en onthoofdde hij eigenhandig zijn eigen dochter. De beide martelaren werden in Geel begraven.

Daarna kwamen zwakzinnigen naar Geel om te bidden tot Sint-Dimpna. Deze mensen moesten opgevangen worden. Ze bleven soms in Geel wonen en op die manier ontstond de gezinsverpleging in Geel.

In de kerk zijn vele verwijzingen te vinden naar Sint-Dimpna en de zorg voor de zieken. Zo is er het prachtige Dimpnaretabel uit de 16de eeuw waar de legende helemaal uitgebeeld is. Ook op de mooie glasramen kan je het verhaal helemaal volgen.

Maar als je als pelgrim in de Sint-Dimpnakerk komt, mag je zeker niet vertrekken zonder de andere prachtige retabels te bekijken. Het Dimpnaretabel, het

passieretabel (uit de 16de eeuw) en het apostelretabel uit gepolychromeerde natuursteen (uit de 14de eeuw) behoren tot de topstukkencollectie van Vlaanderen. Ook het kleine secreet, de meest serene ruimte in de kerk waarvan een minischatkamer gemaakt is, nodigt uit om even stil te staan en tot rust te komen.

Zeker de moeite waard als je toch al in Geel bent

Voor of na je bezoek aan de St.-Dimpnakerk kan je ook een bezoek brengen aan onze *Barmhartige Stede*, ons stadje Geel, dat eigenlijk door en door de geest van St.-Dimpna ademt. Vlak bij de kerk vind je het Gasthuismuseum. Hier krijg je een overzicht van de Dimpnalegende. Je ziet er aan de hand van een alom gekend schilderij uit de zeventiende eeuw hoe er in die tijd voor de zieken werd gezorgd. Je verneemt er ook hoe zieken door de eeuwen heen in de Kempen werden verzorgd en opgevangen.

Een mooie, gezellige winkelstraat verbindt op wandelafstand de twee monumentale kerken die onze stad rijk is. Ook de zestiende-eeuwse St.-Amandskerk op de Markt is voor bezoekers open op de bedevaartdagen. Je bent er welkom.

Wie de gezinsverpleging van heel dichtbij wil leren kennen, is op afspraak ook welkom in het bezoekerscentrum van het Openbaar Psychiatrisch Ziekenhuis en het centrum van de eeuwenoude gezinsverpleging (Pas 200, 2440 Geel).

Als je Sint-Dimpna écht wil leren kennen en ontdekken, dan mag een bezoek aan de kapel van het *hutteke en putteke* in de Sint-Gerebernusstraat in het dorpsgedeelte Zammel zeker niet ontbreken.

Bezoek zelf een zieke en draag bij aan het goede doel

Tijdens zijn openbaar leven had Jezus heel veel aandacht voor de zieken. Wanneer Hij hoorde dat er iemand ziek was en nood had aan een bezoek, ging hij op weg. Denken we maar aan de schoonmoeder van Petrus, het dochtertje van Jairus, zijn vriend Lazarus. Hij wilde hen nabij zijn, hen bemoedigen, hen weer oprichten en ze opnieuw aan het leven toevertrouwen. Hij werd voor de zieken een licht in donkere momenten. Wanneer wij in het voetspoor van Jezus willen treden, dan is de *zieken bezoeken* een erg belangrijke opdracht die Hij ons toevertrouwt.

Een moment van warme nabijheid is voor iemand die ziek is zoveel beter dan het beste medicijn. Hier in onze Sint-Dimpnakerk kan je een kaars kopen met de tekst: 'Ik was ziek en jij hebt mij bezocht'. Een kleine attentie die veel licht en warmte kan brengen in een ziekenkamer. En wanneer we dan zullen zeggen: 'Heer, wanneer was jij ziek en hebben wij U bezocht?', dan zal Hij antwoorden: 'In elke zieke die je bezocht, heb je Mij ontmoet'.

De opbrengst van deze kaarsenverkoop zal geschonken worden aan Memisa. Dit is een ngo die via haar projecten mensen in het Zuiden toegang geeft tot een kwalitatieve basisgezondheidszorg.

Gebed voor een zieke

God, Vader van alle mensen,
Uw zorg gaat uit naar iedereen.
Laat ons naar Jezus' voorbeeld
elke dag opnieuw begaan zijn met elkaar,
vooral met allen wiens bestaan
door ziekte en lijden zo getekend is
dat zij zonder de uitgestoken hand van medemensen
niet meer verder kunnen in hun leven.
Leer ons aandacht hebben voor wat in hen omgaat
aan verdriet en angst, aan eenzaamheid en onvermogen.
Leer ons luisteren naar hun vragen en verwachtingen
en help ons teder en helend omgaan
met hun gekwetst en broos bestaan.
Leg woorden in onze mond die mensen bemoedigen.
Moge onze zorgzame liefde hun draagkracht vergroten
en hun geloof in het leven versterken.
Dan zullen wij door onze nabijheid en solidariteit
een zegen zijn voor elkaar, alle dagen van ons leven.
Amen.

Gebed van een zieke

Heer, ik ben ziek.
Nu verlang ik meer dan vroeger naar mijn dagelijks werk.
Vooral nu ervaar ik wat het betekent gezond te zijn, wat het
betekent te mogen werken in eenvoud en eentonigheid.
Heer, nu ik ziek ben, voel ik me soms ontmoedigd.
Het doet me zo'n pijn van anderen afhankelijk te zijn ...
geen dienst te kunnen bewijzen ...
Het doet me pijn te moeten lijden ...
Het doet me pijn mij veel te moeten ontzeggen.
En toch, Heer, ervaar ik geluk en tevredenheid.
De mensen die mij verzorgen en bezoeken
geven mij troost en moed.
Ik dank U daarvoor en ik vraag U mildheid en geduld voor
mijzelf, opdat ik deze mensen nooit zal ontmoedigen
in hun goed-zijn.
Heer, aan zovele zieken, blinden, melaatsen, lammen, doven ...
hebt Gij de gezondheid weergegeven.
Genees ook mij.
Genees mij door de bekwaamheid en de toewijding
van al die mensen die mij verzorgen.
Sterk mij ondertussen, opdat ik in mijn ziek-zijn niet
ontmoedigd zal worden.
Help mij, opdat ik ongezien in de stilte van mijn ziekenkamer
de liefde zal kunnen beleven.
Heer, voor mensen die zieken verzorgen en helpen
en voor hen die zieken bezoeken hebt Gij gezegd:
'Toen ik ziek was, hebt gij Mij bezocht'.
Gij zegt daar, Heer, dat alles wat voor de zieken gedaan wordt,
voor U gedaan wordt.

BIJZONDERE ACTIVITEITEN

Nabijheid werkt bevrijdend

We weten het allemaal. Met iemand praten, werkt bevrijdend. Toch blijven we vaak met iets zitten dat weegt. We zijn dan figuurlijk gevangen in onszelf. Gevoelens van bijvoorbeeld verdriet, haat of schuldbesef nemen de bovenhand. In het licht van het fysieke werk van barmhartigheid *gevangenen nabij zijn* bieden wij je de kans om te praten met iemand in onze kerk. Dit kan op vrijdag tussen 13 en 16 u. Het gesprek wordt afgesloten met een kort gebed of het sacrament van de verzoening. Hopelijk mag jij in dit gebaar ook Gods liefdevolle nabijheid ervaren.

Barmhartigheidswandeling en zoektocht voor kinderen

Deze langere wandeling (ongeveer 10 kilometer) of korte zoektocht voor kinderen vertrekt in de Sint-Katharinakerk en loopt langs de gevangenis van Hoogstraten en/of Wortel. Onderweg is er ruimte voor bezinning of een gesprek met elkaar. Voor de kinderen zijn er opdrachten. De routebeschrijving kan je vanaf 24 april verkrijgen in de Sint-Katharinakerk of bij de toeristische dienst, Vrijheid 149.

Concert *Stabat Mater* met lezing op zaterdag 10 september

Op zaterdag 10 september om 19.30 u. organiseren we in de Sint-Katharinakerk in samenwerking met Mixtuur (www.mixtuur.be) een religieus concert. Het wordt uitgevoerd door het Euterpe Baroque Consort o.l.v. Bart Rodijns. Solisten zijn Bart Uvyn, altus, en Sarah Van Mol, sopraan. Zij worden begeleid door zes muzikanten. Ze brengen twee *Stabat Maters*: van Pergolesi en Vivaldi. Dit concert wordt voorafgegaan door een lezing rond *Geduldig verdragen*.

Geduldig verdragen... Soms zit er niets anders op. Iemand of iets ergert ons, maar we kunnen de situatie niet veranderen. Zo stond ook Maria geduldig dragend onder het kruis van Jezus. 'Huilend stond de moeder aan de voet van het kruis, waaraan haar zoon te sterven hing.', zo luidt de beginregel van het gedicht *Stabat Mater* dat omstreeks 1300 geschreven werd ter ere van Maria. Verschillende componisten lieten er zich door inspireren. Pergolesi kreeg de opdracht om het *Stabat Mater* gecomponeerd door Alessandro Scarlatti, dat tot dan toe elke Goede Vrijdag in Napels was opgevoerd, te vervangen. In heel Europa trok zijn muziekstuk veel belangstelling. Het slotduet schreef de componist op zijn sterfbed (1736). Pergolesi had tbc, waaraan hij op 26-jarige leeftijd stierf.

Voor het concert met lezing betaal je 15 euro. De opbrengst komt deels ten goede aan de pastorale werking van de gevangenis. Meer informatie vind je o.a. via de website van Mixtuur.

Hoogstraten in groenten en bloemen

Het derde weekend van september wordt de centrale straat van Hoogstraten, de Vrijheid, getooid met kunstwerken van groenten en bloemen. Dit evenement lokt jaarlijks heel wat bezoekers. Aan het ontwerpersteam werd gevraagd om in 2016 ook iets te doen rond het thema *Barmhartigheid*. De creaties krijgen een plaatsje in of rond de Sint-Katharinakerk van 17 tot 19 september.

Bijzondere vieringen

- Witte Donderdagviering van de federatie Hoogstraten-Rijkevorsel op donderdag 24 maart om 19 u. in de Sint-Katharinakerk.
- Viering Jaar van de Barmhartigheid op zondag 18 september om 10 u.

Heilig Bloed

Het Heilig Bloed speelt vanaf 1652 een belangrijke rol in het kerkelijke leven van Hoogstraten. Toen priester Eligius van den Aker uit Boxtel in Nederland in de 14de eeuw tijdens de mis zijn kelk met witte geconsacreerde wijn omstootte, kleurden de altaardoeken

bloedrood. Na de vrede van Munster werden deze doeken overgebracht naar Hoogstraten. Sindsdien gaat elk jaar de Heilig-Bloedprocessie uit op de eerste en tweede zondag na Pinksteren. Dit jaar focussen we bij de viering van het Heilig Bloed ook op het thema *Barmhartigheid*.

Programma 2016

zaterdag 21 mei

19 u.: openingsviering met zegening van de Heilig-Bloedraadjes

zondag 22 mei

8.30 u.: gelezen mis | 10 u.: hoogmis met aansluitend processie noordwaarts (bij slecht weer in de kerk)

donderdag 26 mei (Sacramentsdag)

10 u.: hoogmis en kleine processie in de kerk

zondag 29 mei

8.30 u.: gelezen mis | 10 u.: hoogmis met aansluitend processie zuidwaarts (bij slecht weer in de kerk)

Inspirelli nodigt uit

WANNEER: woensdagen 6 april, 4 mei, 1 juni 2016 van 14 - 17u.

WAAR: afspraak aan ingang kerk

WIE: 12- tot 30-jarigen

Deze woensdagnamiddagen kan je langslopen bij onze jongerenpastor Ben Bax, hij biedt dan een spel aan rond één van de thema's horende bij deze collegiale kerk: *gevangenen nabij zijn* of *Wie ons ergeren, verdragen*.

INFORMATIE OVER DE KERK

De Sint-Katharinakerk is een geschenk van de eerste graaf en gravin van Hoogstraten, Antoon de Lalaing en Elisabeth van Culemborg. Zij gaven in 1524 de opdracht aan bouwmeester Rombout Keldermans om de 105 meter hoge kerk op te trekken. Op 23 oktober 1944 werd de toren door de Duitsers bij hun aftocht opgeblazen. Toren en kerk werden van 1950 tot 1958 naar het oorspronkelijk plan heropgebouwd.

Katharina van Alexandrië is de patrones van de kerk. Maar wie was zij? De heilige Katharina kwam uit een belangrijke familie. Ze kende alle werken van Plato uit haar hoofd toen ze nog maar vijftien was. Zij wijdde zich aan God en beloofde Hem haar maagdelijkheid. Nauwelijks had ze dat gedaan of keizer Maxentius werd verliefd op haar. Op haar weigering om met hem te trouwen, wilde hij haar dwingen het geloof af te zweren onder bedreiging van gruwelijke folteringingen. De keizer stuurde zijn veertig heidense filosofen op haar af om haar te bekeren, maar dat draaide anders uit. In de plaats van Katharina werden de filosofen bekeerd, en wel tot het christendom. Daarop wilde hij haar laten verpletteren met een rad waarop scherpe ijzeren punten waren gemonteerd. Getroffen door de bliksem brak echter het rad. De keizer liet haar daarna verbranden, maar het vuur waaide uiteen. Uiteindelijk stierf Katharina de marteldood door het zwaard.

Te bekijken in het Jaar van de Barmhartigheid

- Schilderij 'De zeven werken van Barmhartigheid', Vlaamse school, 17de eeuw
- Glasramen 'De zeven sacramenten', Antonis Evertzoon, 1531-1533
- Glasraam 'De barmhartige Samaritaan', Marc de Groot, 1974-1975
- Glasraam 'De verloren zoon', Marc de Groot, 1974-1975
- Glasraam 'De opwekking van Lazarus', Marc de Groot, 1974-1975
- Glasraam 'De duiveluitdrijving', Marc de Groot, 1974-1975
- Glasraam 'De genezing van de lamme', Marc de Groot, 1974-1975

Zelf iets doen?

Barmhartigheid is geen passief gebeuren. Dit (werk)woord nodigt christenen uit om de handen uit de mouwen te steken. We mogen in dit jubeljaar ook iets doen.

Het beeld van een gevangenis kennen we allemaal: hoge dikke muren, met een poort die goed op slot zit. Tussen ons en de gedetineerden staan grote muren, letterlijk en figuurlijk. Het project *Tralies uit de weg...* wil bouwen aan de wederzijdse verbondenheid tussen de (gelovige) gemeenschap buiten de gevangensmuren en deze binnen de muren. Samen werkt men rond zingeving en kwaliteit van leven, dit vanuit een evangelische inspiratie. We

de opwekking van Lazarus

de barmhartige samaritaan

de duiveluitdrijving

genezing van de lamme

vertrekken van de overtuiging dat geen mens kan of mag herleid worden tot de som van zijn fouten. Omzien naar en zorg dragen voor een, in onze samenleving, gemarginaliseerde groep wordt in dit project concreet ingevuld.

Wil jij ook meedoen? Dit kan in de gevangenis van Wortel en Merksplas. Een aantal vrijwilligers (4 tot 6) en gedetineerden vormen samen, onder leiding van een gespreksleider en in aanwezigheid van de aalmoezenier, een gespreksgroep. Het gaat om vier bijeenkomsten van telkens twee uur. Neem voor meer informatie contact op met Inge Schellekens via inge.schellekens@ccv.be of +32 (0)3 287 35 80.

Zelf iets bijdragen?

Barmhartigheid is ook gelijk aan gul delen. Onze keuze voor een goed doel valt in het jubeljaar op de ondersteuning van de gevangenispastoraal. De aalmoezeniers in onze gevangenissen moeten het stellen met een beperkt werkingsbudget. Een financiële bijdrage voor hun werk is daarom welkom. Doneren kan via een collectebus in de Sint-Katharinakerk.

Gebed van een gevangene

Heb je soms ook het gevoel
dat de grond onder je wegzakt
en dat je niet weet wat je moet doen?
Heb je soms het gevoel dat je leven
in elkaar stort zoals een kaartenhuis?
Alles wordt donker in je leven.
Je bent kwaad op alles en iedereen,
je vertrouwen is weg,
zelfs de hoop op een nieuwe start!
En dan als je in het duister tast,
zie je een lichtpuntje en denkt...
Neemt U het over van mij, God?
Laat me niet los
nu mijn hoop uit me wegvloeit,
nu de kilte in mijn hart doolt
en de leegte angstaanjagend is!
Nu, in al mijn nood, leg ik
mijn raadsels en vragen voor U neer.
God, verwarm mijn hart
en versta mijn verward gebed.
Amen.
(T.V.)

BIJZONDERE ACTIVITEITEN

Gebedswake op Hemelvaart voor het drogen van tranen

donderdag 5 mei 2016: 16 u.

Gebedswake voorgegaan door Mgr. Johan Bonny, Bisschop van Antwerpen.

In deze gebedswake willen we doorheen ritueel en gebed aandacht schenken aan alle mensen die geconfronteerd worden met een afscheid van een geliefde. Voorzien of onvoorzien, plots of na ziekte, jong of oud, dit afscheid werpt ons altijd terug op onze eigen vergankelijkheid. In gebed willen we dan ook een steun voor elkaar betekenen.

We verzorgen deze gebedswake samen met een aantal verenigingen die zich bezighouden met rouwverwerking of -ondersteuning.

Tentoonstelling: Doden begraven als teken van barmhartigheid

van 1 april tot 14 september 2016

Aan de hand van liturgische gebruiksvoorwerpen tonen we de evolutie binnen de uitvaartliturgie.

Een aantal kunstobjecten illustreren de verschuivingen in de manier van begraven, rouwen en afscheid nemen door de eeuwen heen. We plaatsen dit gegeven binnen het rijke culturele kader van de Sint-Jacobskerk waarbij ook de andere werken van barmhartigheid niet onvermeld zullen blijven.

Verrijzenisviering op Allerheiligen

dinsdag 1 november 2016 om 10 u.

Allerheiligen is sinds eeuwen het moment om terug te kijken naar het evangelische voorbeeld dat de heiligen tot heiligen maakt en ons uitdaagt om ze na te volgen. Nauw hiermee verbonden is onze aandacht voor de overleden familieleden en vrienden van het voorbije jaar. In deze viering willen we buiten de noodzakelijke herdenking van de plaatselijke overledenen stilstaan bij de betekenis van verrijzenis en wat dit inhoudt voor de herinnering die wij van onze geliefden bij ons willen houden. Verrijzenis als koppelteken tussen verleden en toekomst.

Uitvoering van een Requiem op Wapenstilstand

vrijdag 11 november 2016 om 15 u.

We kiezen er expliciet voor om op deze dag een Requiem uit te voeren. Hierbij gaat het niet in de eerste plaats om de katholieke uitvaartliturgie op zich, maar wel om de impliciete uitnodiging om stil te staan bij de grote maatschappelijke drama's. Oorlogen, vluchtelingen zijn helaas van alle tijden en dat is in 2016 niet anders.

Deze muziek wil naast troost, ook een oproep tot vrede zijn. De tekst van het Requiem is één groot appel om in onze samenleving barmhartiger en vergevingsgezinder op te treden naar onze naaste toe.

Informatie over de bezienswaardigheden in de kerk

In vele steden doorheen Europa werd voor de apostel Jacobus de Meerdere een kapel of kerk gebouwd. Sinds mensenheugenis ondernamen pelgrims van heinde en ver een tocht naar zijn graf. Volgens de legende werd hij begraven in Galicië op een Romeins kerkhof. Van hieruit vertrokken relieken naar gans Europa. De befaamde *El Camino* bestaat nog steeds uit een complex wegennet. Pelgrims die uit het noorden kwamen, volgden deze route via Antwerpen.

In 1491 werd de eerste steen gelegd van de machtige toren van de huidige gotische Sint-Jacobskerk. Hij moest hoger worden dan die van de moederkerk, de huidige kathedraal. Door geldgebrek werden de werken regelmatig stilgelegd. De bouw van het hoogkoor kon maar aangevat worden begin 17de eeuw. Gedurende 160 jaar bleven de bouwheren de Brabantse gotiek trouw.

© KIK IRPA

Na de beeldenstorm, die het hele interieur verwoestte, werden altaren echter in renaissance- en barokstijl opgetrokken. In 1656, werd in de afgewerkte kerk een kapittel geïnstalleerd, dat in 1705 door Clemens XI verheven werd tot *Vermaard Kapittel*.

De verschillende zijkapellen en koorkapellen werden ingevuld door broederschappen en families met devoties tot verschillende heiligen en daarnaast door enkele kleinere ambachten en gilden.

Zoals het een pelgrimskerk past, staan de deugden van barmhartigheid centraal. Het oorspronkelijke altaar van de Rochuskapel van 1517 verhaalt in 12 tafereeltjes hoe Rochus op pelgrimstocht naar Rome pestlijders bezocht en bijstond. Cellebroeders begraven hier de lichamen van degenen van wie iedereen zich afkeerde.

In een kranskapel verzoekt Carolus Borromeus Maria om erbarmen en voorspraak bij Christus voor dezelfde wanhopige en stervende

zieken. Bij het mirakelbeeld *de Bedrukte Moeder* in de Mariakapel, dankte ooit een jonge vrouw Moeder Maria voor haar tussenkomst bij de verkregen genezing.

Op een schilderijtje aan een zuil achteraan in de middenbeuk koopt een Trinitariër gevangengenomen burgers vrij van een slavenhandelaar. In hun kapel van 1630 in de kooromgang wordt eer gebracht aan hun stichter Johannes van Matha.

Op de tegenoverliggende zuil deelt *Caritas* muntstukken uit aan vier jongens en meisjes in rood uniform; zij kregen begin 18de eeuw les en ontspanning in het *Apostelhuis* in de Rodestraat, een privé-initiatief van kanunnik Henricus Merhier om armen bij te scholen. Ze kregen een kledingstukje als geschenk. Aan de overkant liet bankier Lantschot op zijn epitaf weten hoe hij door zijn vrijgevigheid hoopte op goddelijk mededogen.

Toen de Franse Revolutionairen Antwerpen in 1794 veroverden

en de kerken van hun kunstschaten beroofden, weigerde Pastoor Mattijs Van Camp de eed van trouw af te leggen en werd citizen Mortelmans, oud-kapelaan van de ontruimde kathedraal, aangesteld om de diensten te verzorgen.

Op die manier redde hij als *collaborateur* kerk en interieur. Wanneer in 1799 *Le Consul Napoleon* aan de macht kwam, kon door het Concordaat met Paus Pius VII in 1801, de verbannen pastoor Van Camp zijn plaats terug innemen.

Ons engagement: een menswaardige begrafenis voor noodlijdenden

Vanuit het begraven van de doden, als werk en uiting van barmhartigheid, willen wij doorheen de activiteiten geprogrammeerd in de Sint-Jacobskerk, geld inzamelen voor een werk dat zich specifiek richt op het afscheid en de begrafenis van mensen. Mensen bij wie deze laatste fasen niet gedekt zijn door een verzekering of voorziene spaargelden. Mensen die geen naasten hebben die deze taken op zich nemen.

Wij hebben hiervoor een partner gevonden in de werking van 't Vlot, Straatpastoraat van de grootstad. Een werking die vanuit haar opvang van mensen, waar nodig, deze laatste fase mee faciliteert. Zij organiseert zelf de uitvaart of geeft ondersteuning waar dit nodig is. Zij zorgen ook voor de financiële afhandeling.

*Alvast hartelijke dank voor uw bijdrage,
Bruno Aerts, pastoor*

't Vlot-Straatpastoraat, contactpersoon: Niek Everts
Sint-Jacobsmarkt 43, 2000 Antwerpen
tvlot@deloodsen.be | www.deloodsen.be
De ontmoetingsruimte bevindt zich in de Lange Beeldekenstraat 20, 2060 Antwerpen. Giften kunnen gestort worden via rekeningnummer IBAN BE51 0016 8760 2562 t.a.v. De Loodsen - 'tVlot
Wie graag een fiscaal attest ontvangt, kan overschrijven op rekening BE80 7765 9023 3377 t.a.v. Caritas Hulpbetoon vzw, met vermelding Project 8369

Gebed

*Bij het verlaten van de Sint-Jacobskerk is het goed om **De ballade van de weg**, een tekst van Jan Verhaverbeke, in het achterhoofd mee te nemen. Dit gebed dat met elke pelgrim wordt meegegeven voor de weg die voor hem of haar ligt, begeleidt ons op onze stappen.*

Bij het bezoeken van de Sint-Jacobskerk in het kader van het Jaar van de Barmhartigheid willen we u met deze tekst dan ook begeleiden op uw verdere weg ...

De Heer gaf in mijn rechterhand een staf,
zijn steun op weg naar het apostelgraf.
Hij hing om mij een kleine voorraadtas
en ook de schelp die 't pelgrimsteken was.

Hij wees mij toen de weg voor dag en nacht,
de verre weg waarop Sint-Jacob wacht.
Zo toegerust ben ik op tocht gegaan,
een tocht die zoveel mensen hebben voorgedaan.

In Compostela is het dat hij onverwacht verdween.
Verwijtend vroeg ik: 'Waarom laat ge mij alleen,
nu 't doel bereikt is, de beloofde stad,
waar ik met u een afspraak had?'

Plots staat hij weer naast mij en spreekt mij aan:
'Niet ik liet u alleen, maar gij bleef staan.
Zelfs Compostela is maar doortocht op uw baan
die elke mens ten einde toe moet gaan.'

Goede camino toegewenst!

EXTRA ACTIVITEITEN die worden georganiseerd naar aanleiding van het Heilig Jaar

Bewust wordt er hier niet naar gestreefd om een volledige opsomming te bieden van alle activiteiten die in ons bisdom plaatshebben in het kader van het Heilig Jaar van Barmhartigheid.

Vier initiatieven brengen we graag in het bijzonder onder de aandacht:

- Pelgrimstocht *Hartelijk verbonden, zeven kerken, zeven werken* per fiets. Voor getrainde en minder getrainde fietsers zijn er routes beschikbaar en ook een initiatief waarbij je je kunt aansluiten.
- De diocesane Romebedevaart in de paasvakantie van 4 tot 8 april 2016.
- De diocesane dag van barmhartigheid op 16 mei 2016 die oproept om ter plaatse in je eigen geloofsgemeenschap een viering of feest te organiseren, een wandeling te maken of een bezoek af te leggen in het kader van barmhartigheid.
- De Wereldjongerendagen in Krakau van 25 tot 31 juli 2016 staan helemaal in het teken van de barmhartigheid. Wie wil kan vanaf 16 of 17 juli al aansluiten bij een van de voorprogramma's van IJD. Warm aanbevolen voor jongeren vanaf 16 jaar tot 30 jaar.

Voor een actueel overzicht van deze vier initiatieven verwijzen we je graag naar:

<https://www.kerknet.be/heilig-jaar-van-barmhartigheid-kalender-bisdom-antwerpen>

Je vindt via dezelfde link ook meer gedetailleerde informatie over al de activiteiten van het project *Hartelijk verbonden, zeven kerken, zeven werken*.

Of voor het gebruiksgemak:

KERKEN	Fysiek werk van barmhartigheid	Spiritueel werk van barmhartigheid	Bedevoertsmogelijkheid
HERENTALS Sint-Waltrudiskerk	Hongerigen spijzen	De twijfelaa's goede raad geven	Van dinsdag tot zondag van 14 tot 17 u. Vanaf 24/4 tot 14/9 van dinsdag tot zondag van 14 tot 17 u. Op woensdag, donderdag, vrijdag en zaterdag van 14 tot 17 u.
LIER Sint-Gummaruskerk	Dorstigen laven	Bedroefden troosten	Op maandag, woensdag en zaterdag van 14 tot 17 u. Op dinsdag, donderdag en vrijdag van 10 tot 12 u en van 14 tot 17 u. Op woensdag en zaterdag is er om 15.30 u. een rondleiding voor pelgrims. Op zaterdag is er om 17 u. een pelgrimsgebed en aansluitend een eucharistieviering.
TURNHOUT Sint-Pieterskerk	Vreemdelingen herbergen	Onwetenden onderrichten	Op vrijdag en zondag van 9 tot 17 u.
ANTWERPEN Onze-Lieve-Vrouwekathedraal	Naakten kleden	Zondaars terechtwijzen	Dagelijks van 14 tot 16 u.
GEEL Sint-Dimpnakerk	Zieken bezoeken	Wie ons beledigen, vergeven	Op dinsdag en zondag van 14 tot 17 u.
HOOGSTRATEN Sint-Katharinakerk	Gevangenen nabij zijn	Wie ons ergeren, verdragen	Op vrijdag en zondag van 13 tot 16 u.
ANTWERPEN Sint-Jacob de Meerdere kerk	Doden begraven	Bidden voor de levenden en de doden	Op donderdag en zaterdag van 14 tot 16 u.

